

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Första kammaren.

Nr 32.

Onsdagen den 2 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg anhåller jag härmed om befrielse från riksdagsarbetet till och med den 20 juli 1947.

Stockholm den 28 juni 1947.

Rickard Lindström.

Att *Rickard Lindström*, som lider av depression och hjärtneuros, är oförmögen till arbete under minst tre veckor, intygas.

Stockholm den 29 juni 1947.

Alfons Dahlman,

leg. läkare.

Till riksdagens första kammare.

Med hänvisning till närslutna läkarintyg anhåller undertecknad vördsamt att för åtnjutande av sjukhusvård erhålla ledighet från den återstående delen av nu pågående riksdag.

Stockholm den 30 juni 1947.

John Sandén.

Riksdagsman *John Sandén* är på grund av diabetes med nerv- och hjärtkomplikationer och allmän kraftnedsättning i behov av en månads ledighet från riksdagsarbetet, vilket härmed intygas.

Stockholm den 1 juli 1947.

J. Möllerström.

De begärda ledigheterna beviljades.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **Sköld**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Gryms interpellation angående ifrågasatt avhysning av torpare å Kengis bruksegendom, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr J. Grym till mig framställt följande spörsmål.

Har statsrådet observerat, att ägarna till Kengis bruksegendom i Norrbotten systematiskt vidtaga åtgärder i syfte att avhysa på egendomen bosatta torpare, som äga gammal hävd på brukningsrätten till sina torp? Om så är fallet, vill statsrådet vidtaga åtgärder i syfte att tillvarataga deras intressen gentemot jordägaren och så att frågan om ägande- och brukningsrätten till torpen blir ordentligt klarlagd?

Detta spörsmål är i själva verket en fråga om innebörden av tidigare gjorda upplätelser av besittnings- och nyttjanderätt till vissa torplägenheter. Såsom

Första kammarens protokoll 1947. Nr 32.

Ang. ifrågasatt avhysning av torpare å Kengis bruksegendom. (Forts.)
 redan framgår av interpellationens innehåll har denna fråga nyligen dragits inför domstol i och med att stämmningsansökan ingivits till häradsrätten med begäran om avträde till ägaren av Kengis bruk av några av dessa torp med tillhörande bostadsbyggnader och omkringliggande jordområden. Kungl. Maj:t och riksdagen torde under dessa omständigheter böra ställa sig avvaktande tills utslag i målen fallit. Måhända skulle vissa skäl ha kunnat åberopas för igångsättande av en undersökning, möjligen genom kammarkollegii försorg, rörande här föreliggande nyttjanderättsförhållanden. Enligt vad jag under hand inhämtat har rätten emellertid i ett av fallen känt behov av och därför föranstaltat om en dylik utredning, som torde bliva ganska utförlig, för klargörande av gällande villkor eller praxis för här ifrågavarande mark- och byggnadsupplåtelse. Några åtgärder från Kungl. Maj:ts sida kunna sålunda härvidlag icke nu anses påkallade, utan den rättsliga prövningen torde få avvaktas. Jag vill slutligen tillägga, att eftersom de personer, som beröras av förevarande stämmningsansökningar, synas befinna sig i små ekonomiska omständigheter, har jag förvissat mig om att de torde kunna påräkna kostnadsfri rättegång.

Herr Grym: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för hans svar på mina frågor.

Det är inte alls min avsikt att gå in på någon historik och dra fram den lidandes historia, som torparna i Kengis' bruk sedan långliga tider fått genomgå, då de försökt försvara sina intressen gentemot bruksägarna. Denna kamp har varit lång, den har förts i flera generationer, och någon fred för torparnas del tycks inte vara skönjbar. Beklagligt nog synes även den nuvarande ägaren ha samma inställning till torparna som hans föregångare haft. Han vill tydligen fullborda det verk, som går ut på att få i väg varje torpare från Kengis' domäner. Dessa planer, som kunna karakteriseras såsom övergrepp, böra stoppas, och ju fortare det sker, dess bättre.

Att i det fall, som frågan nu närmast gäller, den materiella rätten ligger på torparnas sida är nog ställt utom allt tvivel. Det kan tänkas vissa fall, då ägande- och nyttjanderättsförhållandena äro så oklara, att bruksägaren kan ha den formella rätten på sin sida. Det är i varje fall inte alldeles uteslutet. Man får nämligen komma ihåg, att det är så många olika faktorer, som tiderna igenom ha verkat här. Som ett exempel kan jag omnämna, att då laga skifte förrättades i Kengis, det var under åren 1879—1884, hade dåvarande bruksägaren tilltvingat sig fullmakt av torparna att föra deras talan vid lantmäterisammanträdena. Ja, då förstår man, att det gick som det gick. Torparna blevo förstas grundligt lurade. Rättskunnigheten hos torparna var obefintlig, läs- och skrivkunnigheten var dålig, och slaviskhet i förhållandet till bruksägarna samt rädslan att komma i onåd genom att bevaka egna intressen var det avgörande, när torparna ingo med på att låta brukspatronen sköta om deras angelägenheter på sådana viktiga sammanträden. Att de sedan fingo bittert ångra det, förstår man, men det som en gång var gjort, det var gjort.

Statsrådets svar är positivt, och jag är fullt tillfredsställd med det. På frågans nuvarande stadium är det nog inte mycket annat att göra än att avvakta, tills utslag i målen ha fallit. Man får alltså ge sig till tåls så länge. Att torparna ha varit mycket bekymrade för framtiden är lätt att förstå, men jag tror, att statsrådets svar på min interpellation kommer att ha en lugnande verkan bland dem.

Jag kan inom parentes omnämna, att torparna lyckats få en skicklig jurist med gott förtroende, som för deras talan, och torparnas ansökan om fri rättegång har domstolen bifallit.

Av statsrådets svar framgår, att rätten föranstaltat om en utredning rö-

Ang. ifrågasatt avhysning av torpare å Kengis bruksegendom. (Forts.)
 rande här föreliggande nyttjanderättsförhållanden. Det är viktigt, att denna utredning blir så klargörande och uttömmande som möjligt. Går man till boten med vad man skulle vilja kalla för kengis-eländet, kan det mycket väl tänkas, att resultatet blir sådant, att bruksägarens attacker bli tillbakavisade. Men om — mot all förmodan — torparna skulle fränkännas rätten till jordområdet och åbyggnaderna, får man ta för givet, att statsrådet kommer att vidta sådana åtgärder, att dessa människor få bli kvar på sina ställen, som de med full rätt anse vara dem själva tillhörig egendom.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **Gjöres**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Mannerskantz interpellation angående förhållandena i storhamnarna, och nu yttrade: Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Mannerskantz frågat, dels om jag uppmärksammat de förhållanden — av interpellanten betecknade såsom kaotiska — som nu råda i våra storhamnar, och dels om jag vore beredd att snarast möjligt vidtaga åtgärder för en förbättring av dessa förhållanden.

Det är riktigt, att svårigheter till följd av trafikstockning göra sig gällande i Stockholms hamn. Även i Göteborgs hamn har gods anhopats i sådan grad att olägenheter uppstått. Förhållandena i Göteborg äro dock betydligt bättre än i Stockholm. Vad beträffar Malmö och andra större hamnar kan man icke nu tala om större olägenheter till följd av godsanhopning.

Att trafikstockning just nu uppstått i Stockholms och Göteborgs hamnar har vissa näraliggande orsaker. Sålunda har det allmänna importförbudet medfört betydande besvär, bl. a. därigenom att licenser på grund av personalbrist icke hunnit utställas i tillräckligt snabb takt. Dessutom är tullpersonalen knapp i förhållande till arbetsuppgifterna. Av övriga orsaker må särskilt nämnas, att grosshandelns lagerutrymmen äro otillräckliga, något som sammanhänger med den rådande bristen på material och arbetskraft inom byggnadsfacket.

Interpellanten har antytt vissa utvägar att motverka olägenheterna. Främst föreslår han, att man genom samarbete mellan enskilda, kommuner och myndigheter skulle söka delvis omdirigera sjötrafiken från storhamnarna till mindre hamnar. Liksom interpellanten anser jag, att det i rådande läge skulle vara till fördel, om sjötrafiken kunde spridas mera än som nu sker. Med kort varsel kan dock en omdirigering icke genomföras, utan att många gällande fraktavtal ändras. Då antalet avsändare och mottagare, som beröras av sådana fraktavtal, är mycket stort, är det otänkbart att på kort tid genom frivilliga överenskommelser åstadkomma erforderliga ändringar. Det skulle sålunda bli nödvändigt att lagstiftningsvägen ingripa i gällande privaträttsliga förhållanden.

En annan av interpellanten föreslagen utväg är att i storhamn lossat gods, som är destinerat till ort med förtullningsrätt, icke skulle tullbehandlas i storhamnen, utan expedieras vidare i oförtullat skick för att tullbehandlas på bestämelseorten. Frågan om lättnad skulle vinnas genom en åtgärd av detta slag har varit föremål för överväganden inom generaltullstyrelsen. Dessa överväganden ha givit vid handen, att något väsentligt knappast går att vinna härigenom. Enligt vad jag inhämtat delas denna uppfattning av representanter för trafikintressena.

De statliga myndigheter, som ha befattning med de av interpellanten berörda problemen, ha sökt att i görligaste mån avhjälpa de rådande olägenheterna. Handelskommissionen har inom ramen för tillgängliga personal-

*Ang. förhål-
landena i
stor-
hamnarna.*

Ang. förhållandena i storhamnarna. (Forts.)

resurser påskyndat licensgivningen. Tullverket har förflyttat åtskilliga tjänstemän från mindre orter till större och i icke ringa omfattning börjat använda bevaknings- och biträdespersonal för tulltaxeringsarbete. Tullpersonalen har tjänstgjort på övertid i så stor utsträckning som ansetts tillrädligt. Man har även tagit pensionerad personal i anspråk. Dessutom anordnas kurser för utbildning av tulltaxeringspersonal i större omfattning än tidigare.

De av interpellanten behandlade frågorna voro föremål för överläggning vid ett sammanträde den 14 juni 1947 mellan representanter för statliga myndigheter och berörda enskilda intressenter. Vid detta sammanträde kom den meningen till uttryck, att de nuvarande svårigheterna i stor utsträckning syntes vara av övergående art, eftersom den allmänna importregleringen — efter nu löpande övergångstid — senare i år kommer att medföra en åtstramning av importen och därmed minskad belastning av hamnarna. Det ansågs därför, att man för närvarande icke borde överväga andra åtgärder än ett intensifierat samarbete mellan myndigheterna och trafikanterna. För egen del är jag av samma uppfattning.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret och även för att jag har fått tillfälle att taga del därav redan under gårdagen.

Vad jag har att säga om svaret är, att jag tycker, att man kanske har sett litet för optimistiskt på denna sak, när man anser, att svårigheterna äro av övergående natur. Förr brukade importörerna och deras organisationer ordna så, att då oceangående fartyg med stora laster kommo, de kunde lossa en viss del t. ex. i Göteborg eller Hälsingborg, och sedan fortsatte fartygen och lossade slut i östersjöhamnar. Detta förekommer inte nu. Jag tror, att det är risk för att man här kommer in på en olämplig väg och att svårigheterna därför inte komma att bli så övergående. Givetvis kommer den minskade importen att lätta trycket härvidlag, men importen blir väl ändå inte så liten, att man behöver tro, att av den orsaken trafiken i de största hamnarna minskas tillräckligt mycket.

Men det är inte bara denna olägenhet, som jag har velat påtala — att hamnarna blockeras, så att det blir besvärligt med lagerutrymmen, personal och dylikt. Det förhåller sig samtidigt så, att både i södra Sverige och vid norrlandskusten många goda hamnar, som kunde ta emot mycket mera av trafiken, faktiskt nu ligga ganska tomma. Det är knappast en rationell användning av de resurser, som vi ha. Herr statsrådet har ju också medgivit, att det är en olägenhet.

Jag hade givetvis inte tänkt, att man skulle vidtaga några lagstiftningsåtgärder eller andra tvångsåtgärder, men jag undrar, om man verkligen på allvar försökt att uppmana importörernas organisationer och eventuellt handelskamrarna att påverka importörerna, så att importen blir bättre spridd på hamnarna. Ett samlat initiativ för att på frivillighetens väg förmå dem att göra detta tycker jag inte skulle behöva bli utan verkan.

Jag har inte riktigt klart för mig karaktären av det i svaret åberopade sammanträdet, där det uttalades, att man borde nöja sig med ett intensifierat samarbete mellan myndigheterna och trafikanterna. Men jag tycker, att man ändå inte borde alldeles släppa tanken på andra åtgärder, och jag undrar som sagt, om inte en vädjan till importörernas organisationer och eventuellt handelskamrarna skulle göra verkan. Om man framhåller, att man inte räknar med att spridningen av trafiken skall medföra ökade kostnader och att den alltså bör ske endast i sådana fall, då det inte blir dyrare frakt från andra hamnar än från Stockholm och Göteborg, tror jag, att de flesta skola efterkomma uppmaningen.

Ang. förhållandena i storhamnarna. (Forts.)

De åtgärder, som man behövt vidta, äro beklagliga. De av statsrådet uppräknade åtgärderna — tullverket har förflyttat tjänstemän och börjat använda bevaknings- och biträdespersonal för tulltaxeringsarbete, tullpersonalen har tjänstgjort på övertid, etc. — äro dock nödfallsåtgärder. Profylaktiska åtgärder, alltså sådana som åstadkomma en bättre spridning av importtrafiken, vore lämpligare. Då behöfde man inte vidta nödfallsåtgärderna, i varje fall inte i samma utsträckning som nu.

Jag vill här endast poängtera, att vi kunna riskera, att nu rådande felaktiga kutym tillämpas även för framtiden. Man bör uppmärksamma detta. Jag hoppas därför, att herr statsrådet inte alldeles släpper saken, utan försöker att via vederbörande organisationer få trafiken bättre spridd.

Herr Berg, Robert: Herr talman! Den ärade interpellanten är säkerligen inte ensam i detta land om att önska en bättre fördelning av de fartyg och därmed även de laster, som komma in från utlandet. Men frågan är mera invecklad än vad man vid första påseendet tror. Frågan beror ju bland annat av de fraktaavgifter, som vederbörande avsändare eller mottagare av lasten förbundet sig att betala. Vidare är den ju beroende av hur fartygens last skall fördelas. Om man tänker sig, att ett fartyg å 5 000 ton har lastat i Sydamerika och att det är olika emottagare här i landet, tycker den som inte är så erfaren på området, att när fartyget kommit hit, bör det först gå till exempelvis Göteborg och lossa 1 000 ton, sedan till Malmö och lossa 1 000 ton, därefter till Norrköping och lossa ytterligare 1 000 ton o. s. v. Det är uppenbart, att vederbörande inte befraktar fartyg på det sättet, ty man måste ju ta hänsyn till lossningsmöjligheterna i den hamn, till vilken fartyget är befraktat.

Från arbetsgivarhåll har tidigare krävts av dem, som äro sysselsatta med dessa lossnings- och lastningsarbeten, att skiftarbete skulle införas — framför allt i Göteborg — för att därigenom snabbare expediera de djupgående fartygen. Man gick med på det kravet för tillfället för att se, hur försöket kom att utfalla, och det visade sig ju, att efter endast några dagar Göteborgs hela hamn var full med icke lossade järnvägsvagnar o. s. v. Med andra ord, man kunde, beroende på konstruktionen av hamnen i Göteborg, inte realisera tanken. Förhållandet är nog enahanda även i andra hamnar, och därför är det ju ur denna synpunkt förklarligt, att man låter de djupgående fartygen gå till Göteborg. Men när det är fråga om lossning av djupgående fartyg, ha vi t. ex. Malmö, som ju liksom Göteborg har en frihamn. Om det kommer ett fartyg dit med ett djupgående av exempelvis 10 meter, kan det dock inte gå intill Malmö och lossa, utan måste gå till Limhamn eller till Hälsingborg. Det föreligger redan ganska stora slitningar mellan Malmö och Hälsingborg, när det gäller dessa intressen. Malmö vill nämligen ha hela trafiken till Malmö, men även Hälsingborg vill ha en del av den. Det vore önskvärt, om man, såsom den ärade interpellanten framfört, fördelade fartygen på hamnarna, där så är möjligt, men jag tror, att situationen är sådan, att man ännu en tid får vila på hanen, innan vi kunna få detta önskemål tillgodosett.

Herr Wetter: Herr talman! Den ärade interpellanten gjorde gällande, att de oceangående fartygen numera undveko Östersjön och stannade på västkusten. Jag vill rätta denna uppgift. Åtminstone de oceangående fartyg, som jag har att göra med, gå nu i östersjötrafik i samma utsträckning som före kriget. Vi lossa till exempel just nu i Hälsingborg en båt, som sedan går in i Östersjön till Åhus och Norrköping, och en annan båt skall lossa i Köping. Detta sker i gott samarbete med de olika importorganisationerna.

Nu är det ju klart, att en stor del av importen till Sverige kommer med

Ang. förhållandena i storhamnarna. (Forts.)
 stora tiotusentonnare, särskilt de amerikanska, och dessa båtar vilja inte gärna gå in i Östersjön. De bli där ofta utsatta för mycket stora haverier. De äro för stora för att kunna manövrera i Östersjöns hamnar och därför söka de sig i möjligaste mån till västkusten.

Att låta en statlig organisation fördeia lossningen av fartygen på vissa hamnar skulle jag anse vara mycket olyckligt. Fördelningen måste ske i samarbete med importörerna, med handelsmän, och den måste bli beroende av fraktfrågan. Skall en stor oceanbåt gå in i många hamnar, kommer frakten givetvis att ökas.

Jag tror, herr talman, att denna fråga löser sig själv. Handeln finner alltid så småningom de rätta vägarna, på vilka det blir billigast att få fram varorna.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 460, till Konungen i anledning av väckt motion om intensifiering av utrikesnämndens verksamhet.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; samt

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740), m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar m. m.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m., utom såvitt avser förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Genom en den 6 juni 1947 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 323, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar; samt
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Utskottet, som beträffande det under 2) upptagna lagförslaget avgivit särskilt utlåtande, nr 55, hade i det nu ifrågavarande utlåtandet — med förmälan, att utskottet vid sin granskning av det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar icke funnit anledning till erinran — hemställt, att propositionen i denna del måtte av riksdagen bifallas.

Herr Wistrand: Herr talman! Den lagstiftning, som här föreslås, är på sitt område av revolutionerande natur och stryker breda streck över tidigare rättsuppfattning, sådan den har utdanats under en sekellång utveckling. Emellertid kan man naturligtvis med all rätt säga, att det nya i denna lagstiftning på sätt och vis inte kommer nu, utan att denna lag endast är en följdföreteelse av en lagstiftning, som vi tidigare ha beslutat. Jag kan inte ifrågasätta annat än att denna lagstiftning är politiskt nödvändig. En liten stat har ofta mycket

Ang. dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar m. m. (Forts.)
små möjligheter att hävda en självständig rättsuppfattning emot en värld, som står under intrycket av slutlikvidationen av ett drama, vilket rivit upp så mycket av det som tidigare ansågs oryggligt rotfäst i lag och god sed.

Nu genomföres denna lagstiftning i all hast, och de kalla uttryckslösa ordalagen i utskottets utlåtande stå i en bestämd motsats till ärendets principiella betydelse. Vad lagstiftningen kan medföra i fråga om rättsverkningar och komplikationer är ännu fördolt för oss. Jag tror gärna att man med statsrådet kan finna det antagligt, att det inte kommer att bli så farligt i praktiken, men man *vet* ingenting och kan inte säga någonting med visshet. Vad jag emellertid framför allt vänder mig emot här är den lätthet, varmed i dessa dagar sättes å sido det som nyss var en självfallen rättsordning. Det gör mig i hög grad betänksam. Med hänsyn till att en riktig avvägning emellan dessa mina principiella betänkligheter och de utrikespolitiska hänsyn, som ha föranlett lagstiftningen, är så oändligt svår att göra, har jag emellertid intet yrkande, men jag anser, att det skulle ha varit orätt, om detta ärende hade blivit avgjort, utan att något av den tvekan, som jag har tillåtit mig att ge uttryck åt, hade kommit fram vid ärendets behandling.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo särskilda utskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållssällskapen m. m. jämte i ärendet väckta motioner.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

Genom en den 21 februari 1947 dagtecknad proposition, nr 76, vilken hänvisats till särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt, i statsrådet samma dag hållet protokoll över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att godkänna de grunder för hushållningssällskapens organisation och verksamhet, som enligt berörda statsrådsprotokoll förordats av föredragande departementschefen.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

I: 242 av herr *Aman* m. fl.,

I: 246 av herr *Beck-Friis*,

I: 257 av herr *Domö* m. fl., i vad den gällde i propositionen behandlade frågor,

I: 258 av herr *Gränebo* m. fl., i vad den gällde i propositionen behandlade frågor,

I: 259 av herr *Sundelin*,

I: 260 av herr *Näsgård* m. fl.,

I: 261 av herr *Isaksson* m. fl.,

I: 262 av herr *Bergh, Ragnar*,

I: 263 av herr *Beck-Friis* m. fl.,

I: 264 av herr *Beck-Friis* m. fl.,

II: 371 av herr *Nilsson* i Varuträsk m. fl., likalydande med motionen nr 242 i första kammaren,

II: 378 av herr *Svensson* i Ljungskile,

II: 389 av herr *Skoglund* i Doverstorp m. fl., likalydande med motionen nr 257 i första kammaren, i vad den gällde i propositionen behandlade frågor,

II: 390 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., likalydande med motionen nr 258 i första kammaren, i vad den gällde i propositionen behandlade frågor,

II: 391 av herr *Karlsson* i Stuvsta m. fl.,

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

II: 392 av herr *Kyling* m. fl., likalydande med motionen nr 261 i första kammaren,

II: 393 av herr *Dickson*, likalydande med motionen nr 264 i första kammaren,

II: 394 av herr *Larsson* i Karlstad m. fl., likalydande med motionen nr 263 i första kammaren,

II: 395 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., likalydande med motionen nr 259 i första kammaren, samt

II: 396 av herrar *Persson* i Norrby och *Stenvall*.

Det föreliggande utlåtandet var indelat i fyra särskilda avdelningar med rubrikerna Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens organisation och verksamhet, Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation, Befattningar hos hushållningssällskapen samt Statsanslag till hushållningssällskapen.

Under var och av dessa avdelningar hade utskottet till en början lämnat en redogörelse för gällande bestämmelser och nu framkomna förslag, varefter utskottet för egen del gjort vissa uttalanden i respektive ämnen. Utskottet hade sedermera hemställt,

A. att riksdagen måtte godkänna de grunder för hushållningssällskapens organisation och verksamhet, som förut i utlåtandet angivits,

B. att dels motionerna I: 242 och II: 371, likalydande, I: 246, I: 259 och II: 395, likalydande, I: 260, I: 261 och II: 392, likalydande, I: 262, I: 263 och II: 394, likalydande, I: 264 och II: 393, likalydande, samt II: 378, II: 391 och II: 396, i sin helhet, dels motionerna I: 257 och II: 389, likalydande, ävensom I: 258 och II: 390, likalydande, i vad de gällde i propositionen behandlade frågor, måtte, i den mån motionerna eller ifrågavarande delar av desamma icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Vid utlåtandet hade avgivits ett flertal reservationer.

Under avdelningen Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens organisation och verksamhet hade utskottet anfört bland annat följande:

»Vad först angår frågan om hushållningssällskapens blivande arbetsuppgifter vill utskottet erinra om att utskottet i sitt utlåtande i anledning av propositionen nr 75 angående riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken m. m. för sin del tagit ställning till frågan om gränsdragningen mellan hushållningssällskapens och de i sagda proposition föreslagna lantbruksnämndernas arbetsuppgifter. Detta ställningstagande innebär, att sällskapen i fortsättningen böra omhändervärd verksamheten för rationalisering av jordbrukets driftsförhållanden, medan lantbruksnämnderna böra handvärd verksamheten för yttre och inre rationalisering av jordbruket, och att sålunda den verksamhet på sistnämnda område, som hittills bedrivits av sällskapen, bör överflyttas till lantbruksnämnderna. Utskottet finner under sådana förhållanden ej skäl att i anledning av vad i motionerna I: 257 och II: 389, I: 258 och II: 390 samt II: 378 och II: 391 anförts angående fördelningen av arbetsuppgifterna mellan sällskapen och nämnderna här ånyo ingå på detta spörsmål. Utskottet vill i stället här allenast understryka att sällskapen redan på driftsrationaliseringens ävensom på undervisnings- och upplysningsverksamhetens område ha ett mycket vidsträckt arbetsfält, där de kunna göra insatser av utomordentligt värde för jordbruket, och att det därför trots nyssnämnda överföring av vissa rationaliseringsärenden till lantbruksnämnderna säkerligen ingalunda i fortsättningen kommer att föreligga någon brist på arbetsuppgifter för sällskapen.»

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Beträffande detta avsnitt hade reservation anförts av herrar *Tjällgren, Mannerskantz, Carl Sundberg, Sundelin, Heiding, Isaksson, Gustafson* i Vimmerby, *Svensson* i Ljungskile, *Stazäng, Johansson* i Norrfors och *Larsson* i Karlstad, vilka av angivna orsaker ansett, att ur det nyss återgivna stycket bort utgå den mening, som började med orden »Utskottet vill» och slutade med orden »för sällskapen».

Under avdelningen Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation hade utskottet yttrat bland annat:

»Den fråga rörande hushållningssällskapens organisation, som tilldragit sig den största uppmärksamheten, gäller grunderna för utseende av ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Enligt utskottets mening saknas anledning att frångå den ståndpunkt som riksdagen år 1944 intog i denna fråga. I likhet med departementschefen finner utskottet emellertid det ändamålsenligt att sällskapets sekreterare och motsvarande befattningshavare hos lantbruksnämnden skola vara självskrivna ledamöter av förvaltningsutskottet. Utskottet kan alltså icke tillstyrka de yrkanden angående sammansättningen av förvaltningsutskottet, vilka framstälts i motionerna I: 258 och II: 390, I: 260 och II: 396 ävensom I: 264 och II: 393, utan vill i stället förorda vad härom föreslagits i propositionen. Med anledning av vad i motionerna I: 260 och II: 396 anförts angående förfaringssättet vid valet av de ledamöter, som avses skola utses av landstingen, vill utskottet understryka, att utskottet finner det angeläget att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i sällskapets förvaltningsutskott skola söka tillse, att olika meningsriktningar och intressegrupper bliva representerade. Såsom i propositionen framhållits synes man emellertid kunna utgå från att så kommer att ske vid dessa val liksom vid andra liknande val inom landstingen. Utskottet finner därför i likhet med departementschefen särskild föreskrift om att ifrågavarande val skola ske efter proportionell metod icke erforderlig, och avstyrker förty de motionsvis framställda yrkandena härom.»

I fråga om förevarande avsnitt hade reservationer avgivits

1) av herrar *Tjällgren, Heiding, Gustafson* i Vimmerby och *Johansson* i Norrfors, vilka ansett, att det nu återgivna stycket bort hava följande lydelse:

»Vad angår sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsutskott har utskottet intet att erinra mot det i propositionen framlagda förslaget, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande samt att sällskapets sekreterare och lantbruksdirektören skulle vara självskrivna ledamöter i förvaltningsutskottet. Däremot finner utskottet i överensstämmelse med den uppfattning, som uttalats i motionerna I: 258 och II: 390, den i propositionen intagna ståndpunkten, att landstingen skulle utse vissa ledamöter i sällskapets förvaltningsutskott, icke förenlig med uppfattningen, att sällskapen böra bibehålla sin karaktär som lokala sammansättningar av jordbrukare. Utskottet anser i stället det ur alla synpunkter riktigast och ändamålsenligast, att sällskapen själva skola utse samtliga ledamöter i förvaltningsutskottet med undantag för ordföranden och de självskrivna ledamöterna. Om den nu av utskottet uttalade uppfattningen vinner riksdagens bifall, kommer tydligen det i motionerna I: 260 och II: 396 berörda spörsmålet angående sättet för landstingens utseende av ledamöter i sällskapets förvaltningsutskott att bortfalla. Därest det emellertid skulle beslutas, att landstingen skola utse vissa ledamöter i sällskapets förvaltningsutskott, bör det föreskrivas, att dessa val skola ske proportionellt.»;

2) av herrar *Mannerskantz, Carl Sundberg, Isaksson, Stazäng* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att berörda stycke bort avfattas sålunda:

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

»Vad angår sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsutskott kunna de i propositionen angivna reglerna härför enligt utskottets mening icke anses förenliga med önskemålet, att hushållningssällskapen böra behålla sin karaktär av lokala och fria sammanslutningar. Om detta önskemål skall bli uppfyllt, vilket utskottet anser angeläget, bör i stället förvaltningsutskottens majoritet få väljas av sällskapens lantbruksombud. I överensstämmelse med den uppfattning, som uttalats i motionerna I: 264 och II: 393, anser utskottet därför, att hushållningssällskaps förvaltningsutskott bör bestå av ordförande och 12 ledamöter. Ordföranden och en ledamot böra utses av Kungl. Maj:t. Vidare bör landstinget utse tre och lantbruksombuden sex ledamöter, varjämte verkställande tjänstemännen inom sällskapet och lantbruksnämnden böra vara självskrivna ledamöter av utskottet.»

Under avdelningen Befattningar hos hushållningssällskapen hade utskottet gjort uttalanden av den innebörd, att hushållningssällskapens sekreterare borde erhålla en löneställning motsvarande civila avlöningsreglementets lönegrad A 28, jordbruks-, husdjurs-, trädgårds- och maskinkonsulenter en löneställning motsvarande lönegrad A 23 samt kamrerare en löneställning motsvarande i vissa fall lönegrad A 20 och i andra fall lönegrad A 18.

Beträffande ifrågavarande avsnitt hade reservationer anmälts av, utom andra,

1) herrar *Tjällgren, Heiding, Gustafson* i Vimmerby och *Johansson* i Norrfors,

2) herrar *Mannerskantz, Carl Sundberg, Isaksson, Staxäng* och *Larsson* i Karlstad samt

3) herrar *Sundelin* och *Svensson* i Ljungskile.

I samtliga dessa reservationer hade föreslagits vissa ändringar i utskottets uttalanden under förevarande avdelning.

I den av herr *Tjällgren* m. fl. avgivna reservationen hade förordats, att sekreterare hos hushållningssällskap skulle i likhet med lantbruksdirektör erhålla en löneställning motsvarande lönegrad A 29 och samtliga kamrerare en löneställning motsvarande lönegrad A 20.

I herr *Mannerskantz* m. fl. reservation hade föreslagits, att sekreterare skulle erhålla en löneställning motsvarande lönegrad A 29, jordbruks-, husdjurs-, trädgårds- och maskinkonsulenter en löneställning motsvarande lönegrad A 24 och samtliga kamrerare en löneställning motsvarande lönegrad A 20 ävensom att ett av utskottet gjort uttalande rörande statsbidrag till hemkonsulenter och fiskerikonsulenter skulle erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade.

I den av herrar *Sundelin* och *Svensson* i Ljungskile anförda reservationen hade förordats, att sekreterare skulle erhålla en löneställning motsvarande lönegrad A 29.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Med avseende å föredragningen av särskilda utskottets utlåtande nr 6 får jag hemställa,

att detsamma måtte företagas till avgörande på det sätt, att först föredragas avdelningsvis utskottets uttalanden under de olika med fetstil utmärkta huvudavdelningarna i utlåtandet, varefter utskottets hemställda föredragas;

att texter till utskottsuttalanden ej må behöva uppläsas; samt

att vid behandling av den del av utlåtandet, varom först uppstår överläggning, denna måtte omfatta utlåtandet i dess helhet.

Vad herr Tjällgren sålunda hemställt bifölls.

*Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)**Utskottets uttalanden under avdelningen Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens organisation och verksamhet.*

Herr **Heiding**: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 75 och särskilda utskottets utlåtande nr 2 ha riktlinjerna dragits upp för den framtida jordbrukspolitiken m. m., och då även gränsdragningen mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna därvid blev fastställd, kan det inte vara så mycket att säga beträffande denna avdelning. I fråga om den inre rationaliseringen av jordbruket, vilken angelägenhet enligt beslutet skulle överflyttas från hushållningssällskapen till lantbruksnämnderna, har jag emellertid den uppfattningen, att man har fattat ett olyckligt beslut. Jag är fullt förvissad om att lantbruksnämnderna komma att få alltför mycket att göra i detta fall, och det hade blivit en jämnare fördelning, om man hade låtit befattningen med den inre rationaliseringen få bli kvar hos hushållningssällskapen.

Vi ha avlämnat en reservation om detta avsnitt. Vi ha önskat, att man skulle på s. 13 och 14 byta ut det stycke, som börjar med orden »Vad först» och slutar med orden »för sällskapen», mot ett annat. När man här skall göra en fördelning, vill man ju ha den så ändamålsenlig och bra som möjligt. Man vill inte, att den ena organisationen skall få alltför betungande arbete, utan man vill, att fördelningen skall bli till största möjliga fördel för jordbruket. Hushållningssällskapen ha under sin verksamhetstid utträtt mycket för jordbruket, och jag är rädd för att deras intresse inte blir detsamma som det har varit, om man vidtar så pass stora omläggningar, som här är föreslaget. Jag anser därför, att då, som det heter i reservationen, »en överföring av jordförbättringsverksamheten från sällskapen till nämnderna skulle avsevärt förminska sällskapens möjligheter att bedriva ett framgångsrikt arbete även på drifts-rationaliseringens område», så hade i förevarande stycke av utskottets utlåtande bort utgå den mening, som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »för sällskapen». Jag kommer därför att yrka bifall till denna reservation.

Beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation» anse vi, att det stycke å s. 22, som börjar med orden »Den fråga» och slutar med orden »yrkandena härom», bort ha följande lydelse:

»Vad angår sammansättningen av hushållningssällskapens förvaltningsutskott har utskottet intet att erinra mot det i propositionen framlagda förslaget, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande samt att sällskapets sekreterare och lantbruksdirektören skulle vara självskrivna ledamöter i förvaltningsutskottet. Däremot finner utskottet i överensstämmelse med den uppfattning, som uttalats i motionerna I: 258 och II: 390, den i propositionen intagna ståndpunkten, att landstingen skulle utse vissa ledamöter i sällskapens förvaltningsutskott, icke förenlig med uppfattningen, att sällskapen böra bibehålla sin karaktär som lokala sammansättningar av jordbrukare. Utskottet anser i stället det ur alla synpunkter riktigast och ändamålsenligast, att sällskapen själva skola utse samtliga ledamöter i förvaltningsutskottet med undantag för ordföranden och de självskrivna ledamöterna.» Jag anser, att den sammansättning, som beslutades av riksdagen 1944, inte kan vara lämplig. Hushållningssällskapen få ju själva inte utse mer än fyra ledamöter av elva. Kungl. Maj:t skall utse ordförande. Sekreteraren och lantbruksdirektören skola vara självskrivna, och landstingen skola utse fyra. Det kan inte vara lämpligt att införa en sådan ordning. Sällskapens ledamöter kunna inte bli så intresserade av sällskapens arbete, om man genomför en sådan ordning. Därför ha vi ansett, att man borde göra det uttalande, vars början jag här läste upp.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag ha vi i vår reservation ansett, att när landstingen skola välja ledamöter, böra dessa val förrättas proportionellt. Jag kommer således att framställa ett yrkande därom, för den händelse Kungl. Maj:ts förslag blir bifallet.

Rörande avsnittet »Befattningar hos hushållningssällskapen» har jag den uppfattningen, att man bör jämställa sekreteraren och lantbruksdirektören och sätta dem i samma lönegrad, nämligen A 29. Sedan riksdagen beslutat placera lantmätarna i A 29 och förut beslutat sätta även lantbruksingenjörerna i denna lönegrad, kan det väl inte vara lämpligt att placera sekreterarna en grad lägre än lantbruksdirektörerna och dessa tjänstemän. Sekreterarna få säkerligen mycket viktigt arbete sig förelagt, och man bör ju försöka få kvalificerade sekreterare. Blir löneställningen olika, komma de bästa tjänstemännen att söka anställning hos lantbruksnämnderna, och man får inte samma kvalificerade tjänstemän hos hushållningssällskapen. Jag anser därför, att man verkligen bör hålla på att sekreterarna placeras i lönegrad A 29.

Kamrerarna äro placerade i olika lönegrader. Vi ha i vår motion ansett, att de böra föras till samma lönegrad, nämligen A 20. Det har framhållits, att en del hushållningssällskap äro större och att kamrerarna där skulle få mer arbete, men de få där också många fler tjänstemän under sig, och det blir lika lätt för dem att fullgöra sina uppdrag som för de kamrerare, som inte ha så många medhjälpare. Placeringen av kamrerarna bör således vara lika — det kan inte vara lämpligt att sätta dem i olika lönegrader.

Beträffande jordbruksinstruktörerna har utskottet gått med på att placera dem i en annan lönegrad än Kungl. Maj:t föreslagit. På den punkten äro vi således fullt ense, och jag har ingen anledning att säga någonting annat än att det var välbetänkt, att en ändring här kom till stånd och att de placerades högre än Kungl. Maj:t föreslog.

Rörande konsulenterna röstade jag i utskottet för att de skulle få en högre lönegradsplacering än som föreslogs i den kungl. propositionen och nu i utskottets förslag. Jag är därför av samma åsikt som de reserverar, som ha reserverat sig på den punkten, nämligen herrar Mannerskantz m. fl., att konsulenterna borde ha placerats en lönegrad högre. För övrigt råder det ju full överensstämmelse i fråga om sekreterare och kamrerare mellan den reservation, som avgivits av herr Tjällgren m. fl., och den reservation jag nu nämde.

Befattningen med hemkonsulentverksamheten bör fortfarande handhavas av hushållningssällskapen. Departementschefen har inte intagit någon bestämd ståndpunkt, utan avbidar den slutliga lösningen av organisationsfrågan. Jag vill uttala det önskemålet, att departementschefen i alla fall måtte gå med på att hemkonsulenterna även i fortsättningen få sortera under hushållningssällskapen. De ha utträttat ett mycket värdefullt och förtjänstfullt arbete under sällskapens ledning. Det kan ju sägas, att de kunna utföra ett lika bra arbete, om de få landstingen som huvudmän. Jag vill inte bestrida detta. Men varför kunna de inte få stanna kvar hos sällskapen, där de i alla fall ha kommit till rätta med sitt arbete? Befolkningen uppskattar det arbete de ha utfört, och det hela går friktionsfritt.

Hemkonsulenter och fiskerikonsulenter borde ha fått en provisorisk löneförbättring, när man avgör den nu föreliggande frågan. De få nu lägre avlöningar än de övriga tjänstemännen, och det kan inte vara berättigat. Under den tid utredningen pågår, hade det varit skäligt, att de hade blivit ihågkomna med någon provisorisk löneförbättring. Jag hoppas därför, att Kungl. Maj:t kan ta den frågan under övervägande, så att de inte behöva bli sämre lottade än övriga tjänstemän.

I fråga om den praktiska ungdomsverksamheten har utskottet gjort ett ut-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

talande på s. 14: »Vad i övrigt angår arbetsuppgifterna för hushållningssällskapen avvika de i propositionen framlagda förslagen på ett par punkter, nämligen i fråga om ledningen för den praktiska ungdomsverksamheten och i fråga om hemkonsulentverksamheten, från 1944 års principbeslut.» Därefter säger man: »Vad den förra frågan angår delar utskottet departementschefens uppfattning, att vissa betänkligheter resa sig mot att ledningen av den praktiska ungdomsverksamheten skulle överföras från Jordbrukarungdomens förbund till sällskapen, och att frågan om ledningen av sagda verksamhet därför bör bli föremål för ytterligare överväganden och utredning, innan slutlig ståndpunkt toges till densamma.» Här har således också föreslagits, att det skall bli en utredning, men jag har den uppfattningen, att den praktiska ungdomsverksamheten borde inrangeras under hushållningssällskapen. Det har på det området bedrivits ett mycket värdefullt arbete, som varit uppskattat på många håll, men den praktiska ungdomsverksamheten har bedrivits rätt ojämnt. Inom vissa hushållningssällskap har den varit rätt livlig, men inom andra sällskap har detta arbete inte varit av önskvärd omfattning. Jag anser därför, att det hade varit lämpligare, om denna undervisningsverksamhet omedelbart kunnat läggas under hushållningssällskapen. Då dessa i fortsättningen skola ha hand om undervisningen, bör väl också den praktiska ungdomsverksamheten kunna läggas under dem. Jag finner, att den frågan lämpligast bör lösas på det sättet, och jag skulle tro, att i så fall arbetet blir bättre utfört över hela landet och till större gagn än hittills. Man vill ju försöka att få denna verksamhet så utbredd som möjligt och inte lokaliserad bara till vissa hushållningssällskaps områden.

Herr talman! Det skulle vara mycket mer att tillägga beträffande hushållningssällskapen, men som jag redan nämnt, blev frågan grundligt ventilerad, när vi behandlade proposition nr 75 och särskilda utskottets utlåtande därom, och det kan inte nu vara skäl att upprepa vad man då framhöll. Jag vill bara säga, att jag har den uppfattningen, att de reservationer, som vi för vår del ha ansett oss böra foga till detta utlåtande, äro av sådan innebörd, att de borde kunna vinna riksdagens bifall. Vi ha gjort uttalanden under de olika avsnitten, och jag är förvissad om att därest de bifallas av riksdagen, skulle det lända hushållningssällskapen till stort gagn och medföra en bättre ordning än utskottets förslag.

Herr talman! Jag ber med vad jag här har uttalat att få yrka bifall först och främst till den reservation under punkt A beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens verksamhet och organisation», som avgivits av herrar Tjällgren m. fl. Däri yrkas en viss ändring i motiveringen. Beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation» ber jag även att få yrka bifall till herrar Tjällgrens m. fl. reservation. Beträffande åter avsnittet under rubriken »Befattningar hos hushållningssällskapen» ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Mannerskantz m. fl.

I herr Heidings yttrande instämde herrar *Näsgård, Friggeråker, Gustavson* och *Lars Andersson*.

Herr Beck-Friis: Herr talman! Frågan om hushållningssällskapens omorganisation har länge varit aktuell. Det är nu åtta år sedan särskilda utredningsmän tillkallades för att utreda hushållningssällskapens organisation och verksamhet. Att frågan ännu inte fått sin lösning, trots att utredningsmännen avgävo sitt betänkande redan för omkring fem år sedan, beror givetvis på det nära samband, som förefanns mellan denna fråga och frågan om rikt-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
linjerna för den framtida jordbrukspolitik. Och det var ju först för några dagar sedan som riksdagen tog ställning till denna senare fråga.

Hushållningssällskapen äro gamla institutioner, 100—150 år. Men de äro det oaktat i hög grad livskraftiga. I jordbruksministrernas yttrande till statsrådsprotokollet vid angivandet av riktlinjerna för den utredning, som jag nyss omnämnde, framhöll han, att hushållningssällskapen utgöra sedan flera generationer tillbaka verksamma föreningar, som med ideellt syftemål och en god allmänanda arbeta för att genom jordbrukets befrämjande gagna bygden och landet. Och han tillade, att hushållningssällskapens bärande idé syntes ur det allmännas synpunkt vara en värdefull tillgång.

Men likafullt ha hushållningssällskapen vid den nu föreslagna omorganisationen fräntagits uppgifter, som de, enligt min uppfattning, varit särskilt skickade att handha. Så har också den kungl. propositionen om sällskapens omorganisation utlöst inte mindre än ett tjugotal motioner, och till utskottets utlåtande, som i huvudsak ansluter sig till propositionen, äro fogade inte mindre än tio reservationer. Det talar ju sitt tydliga språk om det intresse, varmed hushållningssällskapen och deras verksamhet omfattas.

Jag skall nu inte framställa några yrkanden beträffande de olika reservationerna. Det blir tillfälle att återkomma härtill senare vid behandlingen av de olika avsnitten. Jag vill emellertid redan nu ha sagt, att jag finner det beklagligt, att inte hushållningssällskapen kunna få behålla sin verksamhet på den inre rationaliseringens område. Just i det arbetet hade det varit angeläget att utnyttja det förtroende som sällskapen åtnjuta bland landets jordbrukande befolkning, och den goodwill, som hushållningssällskapen ha ute i bygderna. Jag har svårt att förstå de skäl, som varit avgörande för vederbörande, då gränserna drogos upp mellan hushållningssällskapen och de blivande lantbruksnämndernas verksamhet. Det är möjligt, att resultatet har berott på bristande kännedom eller i varje fall otillräcklig kännedom om hushållningssällskapen och deras arbetsmetoder.

Jag kan inte låta bli att i detta sammanhang erinra om några ord av en socialdemokratisk riksdagsman, som i egenskap av ordförande i ett av vårt lands hushållningssällskap haft tillfälle att sätta sig in i sällskapens verksamhet och sällskapens betydelse för jordbruksnäringen. Det var i debatten om anslagen till hushållningssällskapen vid 1941 års riksdag. Han yttrade: »I varje län ha ju hushållningssällskapen den normala funktionen att stå i direkt förbindelse med livsmedelsproducenterna — stödjande, hjälpande och uppmuntande. Kristidsbyråkratien förgår men hushållningssällskapen komma att bestå! Hushållningssällskapen sitta vid själva källan till det välstånd, som eventuellt skall kunna skapas, källan till möjligheterna för befolkningen att under denna fruktansvärda avspärrning rida ut och hålla ut.»

Så talade Arthur Engberg sedan han som ordförande i ett av våra nordligaste hushållningssällskap haft tillfälle att se och förstå, vad hushållningssällskapen vilja och kunna göra för jordbruksbefolkningen och därmed också för hela vårt lands livsmedelsförsörjning. Jag är övertygad om att det hade varit klokt att låta sällskapen ha kvar uppgifterna med den inre rationaliseringen. Det har ju också tillstyrkts av lantbruksstyrelsen, flera länsstyrelser, övervägande flertalet hushållningssällskap, flertalet av de jordbrukskommissioner och torrlägningsnämnder, som berört dessa frågor, samt Sveriges lantbruksförbund. Riksförbundet landsbygdens folk och föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter. De ha alla ansett, att den inre rationaliseringen — eller i varje fall planläggningen av rationaliseringsåtgärderna — borde jämväl framdeles åvila hushållningssällskapen.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Det är även ett annat förhållande, eller rättare sagt missförhållande, som jag skulle vilja beröra, nämligen befattningshavarnas löneställning. Det är synnerligen angeläget, att en viss likställighet skapas mellan lönerna för sällskapens befattningshavare och de blivande lantbruksnämndernas. Detta gäller då alldeles särskilt förhållandet mellan sekreterarna och lantbruksdirektörerna. Det är enligt min mening lika viktigt att få en dugande kraft till hushållningssällskapen som till lantbruksnämnderna. Det kan inte med fog göras gällande, att de arbetsuppgifter, som åvila en lantbruksdirektör, äro ur det allmännas eller jordbrukets synpunkt viktigare och mera krävande än en sekreterares. Därtill kommer, att bägge dessa tjänstemän skola sitta tillsammans som självskrivna ledamöter i såväl lantbruksnämnd som sällskapens förvaltningsutskott. Det kan lätt bli, såsom det framhållits i någon av motionerna, en källa till irritation, om den enas arbete skall värdesättas högre än den andras. I det avseendet ansluter jag mig till den av herr Mannerskantz m. fl. avgivna reservationen.

Det är ytterligare en sak, som jag önskar peka på. Det gäller förvaltningsutskottens sammansättning. Enligt propositionen skulle inte stort mer än en tredjedel av förvaltningsutskottets ledamöter i egentlig mening representera medlemmarna i hushållningssällskapet. Man tycker ändå, att det är en rimlig begäran, att sällskapen själva få välja majoriteten i sina egna förvaltningsutskott. Jag har tillsammans med ett par andra ledamöter av denna kammare motionerat för att få en ändring i propositionens förslag, och kravet återfinnes också i någon av reservationerna till utskottets utlåtande.

Mot förslaget, att Kungl. Maj:t utser ordförande i sällskapen och deras förvaltningsutskott, har jag i och för sig ingenting att erinra. Men man kan ju fråga sig, om det är så särskilt demokratiskt. Kungl. Maj:t har, som bekant, tidigare utsett talmän i riksdagen och landstingens ordförande. Det är nu ändrat, så att vederbörande ledamöter själva välja sitt presidium. Men när det nu gäller hushållningssällskapen, går man en rakt motsatt väg. Jag har inte något ändringsyrkande, men jag vill betona ännu en gång, att det inte är särskilt demokratiskt.

Herr Sundelin: Herr talman! Jag kan till att börja med instämma i de åsikter, som de båda föregående ärade talarna ha givit uttryck åt, när det gäller frågan om fördelningen av arbetsuppgifterna mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna. Då emellertid riksdagen har tagit ställning till denna fråga i och med behandlingen av den kungl. propositionen nr 75, tjänar det ju inte mycket till att här ta upp någon diskussion om detta.

Bland de reservationer, som äro fogade till detta utskottsutlåtande, finns det under punkt C) en — betecknad 3) — som avser lönegradsplaceringen för hushållningssällskapens sekreterare. Reservanterna ha här hävdad den meningen — vilken ju har framhållits också i reservationerna 1) och 2) och av de båda föregående talarna — att det ur olika synpunkter vore önskvärt, att hushållningssällskapens sekreterare och de blivande lantbruksdirektörerna bleve likställda i lönehänseende. Då riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 75 uttalat sig för att lantbruksdirektörerna skola erhålla en lön, ungefär motsvarande lönegrad A 29, anse vi, att även hushållningssällskapens sekreterare böra placeras i denna lönegrad. Ett ytterligare skäl härtill kan anföras, nämligen att riksdagen nyligen beslutat att placera distriktslantmätarna i lönegrad A 29.

Jag kommer därför, herr talman, att sedan yrka bifall till reservationen 3) under punkt C.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Herr **Anderberg**: Herr talman! Riksdagen har redan år 1944 tagit ståndpunkt till flera av de frågor, varom vi nu diskutera. Kungl. Maj:t gav genom sitt då framlagda förslag beträffande hushållningssällskapens omorganisation riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående huvudgrunderna för hushållningssällskapens organisation och verksamhet. Riksdagen vidtog då även vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. De olika detaljspörsmålen ha sedermera blivit föremål för ytterligare överväganden. Det föreliggande utskottsutlåtandet avhandlar nu de detaljfrågor, som innefattas i 1944 års principbeslut av riksdagen.

Den första reservationen till särskilda utskottets utlåtande gäller frågan om hushållningssällskapens arbetsuppgifter. Jag syftar på den reservation som återfinnes under samlingsbeteckningen »A. Beträffande avsnittet under rubriken 'Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens verksamhet och organisation'.» I och med att riksdagen för några dagar sedan tog ställning till utformningen av den framtida jordbrukspolitiken och i samband därmed beslöt att inrätta lantbruksnämnder, kan den av reservanterna på denna punkt berörda frågan anses löst. Jag har därför ingen anledning att här ytterligare ingå på de olika arbetsuppgifter, som skola åvila hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna, och fördelningen av arbetet dem emellan. Jag konstaterar endast, att hushållningssällskapen enligt riksdagens beslut skola handhava jordbrukets driftsrationalisering, under det att den yttre och den inre rationaliseringen skall åvila lantbruksnämnderna. Hushållningssällskapen få ett vidsträckt arbetsfält i fråga om undervisnings- och upplysningsverksamhet, varjämte de skola svara för ledningen av konsulentverksamheten. Eventuellt kan även den praktiska ungdomsverksamheten inordnas under hushållningssällskapen, men det föreligger även förslag om att överlämna vissa av dessa arbetsuppgifter till landstingen.

De flesta reservationerna finnas emellertid redovisade under punkten B., som gäller rubriken »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation». Det är där framför allt bestämmelserna om utseendet av ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott som ha gett anledning till reservationer. Redan år 1944 förekom det ju starka meningsbrytningar i denna fråga. Den grupp, som jag representerar, ansåg att eftersom hushållningssällskapens verksamhet i stor utsträckning bekostas med statsmedel, bör det allmänna beredas visst inflytande i förvaltningsutskotten. Kungl. Maj:t har därför föreslagit riksdagen att godtaga de grunder som fastställdes år 1944, och utskottet har på denna punkt följt Kungl. Maj:t. Hushållningssällskapen skola alltså behålla sin karaktär av lokala sammanslutningar, men de skola samtidigt få en starkare förankring hos jordbrukarna. Man skall vidare eftersträva, att hushållningssällskapen erhålla större anslutning, och vi förmoda att så också kommer att bli fallet. Ledamotskap av hushållningssällskap kommer enligt de föreliggande bestämmelserna att stå öppet för envar kommunalt röstberättigad, inom sällskapets område mantalsskriven person, som erlagger stadgad avgift.

Det har anförts, att vissa svårigheter kunde uppstå att avgöra, om vederbörande verkligen vore kommunalt röstberättigad, men jag tror inte att den frågan behöver bereda några bekymmer. De lokala gillena böra med sin personkännedom lätt kunna undersöka den saken.

Beträffande förvaltningsutskottens sammansättning råda mycket delade meningar. Utskottet har gått på den linje, som riksdagen principiellt fastställde år 1944 och som också ligger till grund för Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. Förslaget innebär, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande, varjämte hushållningssällskapets sekreterare och lantbruksnämndens direktör skola vara

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

självskrivna ledamöter i förvaltningsutskottet. Fyra ledamöter skola utses av lantbruksombuden och fyra av landstinget. Det har diskuterats, huruvida det inte vore lämpligt att stadga, att de av de båda instanserna valda ombuden skola utses efter proportionell metod. Utskottet har inte ansett ett dylikt stadgande vara nödvändigt och avstyrker därför de motionsvis framställda yrkandena härom.

I övrigt har det inte förekommit några större meningsskiljaktigheter förrän i fråga om lönegradsplaceringen. Det yttrades häromdagen i riksdagen i samband med debatten om det statliga lönereglementet, att det ofta är svårt för riksdagen att ta ståndpunkt i lönefrågor. De olika grupperna försöka naturligtvis på alla sätt att göra sina intressen gällande för att komma så högt upp som möjligt på löneskalan. Även vid detta tillfälle har det stått strid mellan olika synpunkter.

Det har först och främst rått olika meningar om i vilken lönegrad hushållningssällskapens sekreterare böra placeras. Kungl. Maj:t har föreslagit, att de skola placeras i lönegrad, motsvarande A 28. Reservanterna yrka, att hushållningssällskapens sekreterare skola erhålla lön enligt A 29. Man anför, att en dylik högre lönegradsplacering är berättigad med hänsyn till önskvärdheten att kunna ställa skärpta krav på sekreterarnas kvalifikationer. Bl. a. vill man kräva agronomexamen. Utskottsmajoriteten har inte kunnat ansluta sig till denna tanke och anser det icke lämpligt att genom att göra en dylik examen till ett absolut kompetensvillkor utestänga personer, vilka på annat sätt förvärvat den kompetens, som erfordras för fullgörandet av en hushållningssällskapssekreterares uppgifter, och i övrigt äro lämpliga för posten. Utskottet har också stannat vid att föreslå, att hushållningssällskapens sekreterare placeras i lönegrad A 28.

Reservationsvis har yrkats, att sekreterarna skola erhålla samma löneställning som lantbruksdirektörerna, vilka avses att placeras i A 29. Då utskottet likväl hemställer, att hushållningssällskapens sekreterare skola placeras i A 28, medan lantbruksdirektörerna placeras i A 29, beror detta på att utskottet anser det böra vara en befordringsmöjlighet för en sekreterare i ett hushållningssällskap att bli lantbruksdirektör. Enligt utskottets uppfattning är det dessutom befogat med en högre löneställning för lantbruksdirektörerna med hänsyn till det större ekonomiska ansvar som kommer att påvila lantbruksnämnderna i samband med rationaliseringsåtgärderna.

Vad beträffar jordbruks-, husdjurs-, trädgårds- och maskinkonsulenter, anser utskottet, att alla dessa befattningshavare böra erhålla samma löneställning. Den enda grupp, för vilken nedflyttning på löneskalan diskuterats, har varit trädgårdskonsulenterna. Med hänsyn till att ämneslärarna vid trädgårdsskolorna i lönehänseende böra jämföras med motsvarande befattningshavare vid lantbruksskolorna har utskottet stannat för att föreslå, att även trädgårdskonsulenterna skola erhålla lön enligt A 23.

I fråga om hushållningssällskapens kamrerare och kontorspersonal ha även krav framställts om högre lönegradsplacering. Utskottsmajoriteten har anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag, som innebär, att kamrerarna hos hushållningssällskapen i Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Skaraborgs, Västerbottens och Norrbottens län placeras i lönegrad A 20, medan övriga hushållningssällskaps kamrerare hänföres till A 18. Vi ha inom utskottet grundligt diskuterat denna fråga och inte kunnat komma till annat resultat än vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Däremot har utskottet på en annan punkt enigt gått ifrån Kungl. Maj:ts förslag, nämligen i fråga om jordbruksinstruktörerna eller vandringsrättarna som vi förr kallade dem. I propositionen har för jordbruksinstruktörerna föresla-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

gits en lönegradsplacering motsvarande nuvarande lönegrad A 10. Utskottet, som på denna punkt, som sagt, är enigt, finner för sin del med hänsyn till det betydelsefulla och krävande arbete, som kommer att åvila jordbruksinstruktörerna, en något högre löneställning än den i propositionen förslagna motiverad. Utskottet förordar därför att jordbruksinstruktörerna skola få en löneställning, motsvarande lönegrad A 12. Med jordbruksinstruktörernas nuvarande utbildning kunde det kanske räcka med att placera dem i A 10. Med hänsyn till de skärpta fordringarna och önskvärldheten att få verkligt kvalificerade innehavare av dessa poster torde dock A 10 vara en alltför låg löneställning. Vi ha bl. a. gjort vissa jämförelser med vad som betalas i det enskilda näringslivet. En höjning av jordbruksinstruktörernas löneställning torde därför vara väl motiverad.

I ett par motioner och en reservation har yrkats, att hemkonsulenter och fiskerikonsulenter redan nu, således innan deras arbetsuppgifter inom den nya organisationen fastställts, skall beredas en motsvarande löneförbättring som för övriga befattningshavare vid hushållningssällskapen. Utskottet, som delar motionärernas ståndpunkt, att även dessa befattningshavare bör beredas skälig kompensation för ändringar i levnadskostnaderna, förutsätter att Kungl. Maj:t efter lantbruksstyrelsens hörande bör ordna denna fråga för dessa befattningshavare, som vid detta tillfälle inte komma in under den allmänna löneplanen.

Jag har, herr talman, härmed berört de föreliggande reservationerna. Reservationerna äro ju, såsom den föregående ärade talaren konstaterade, många. Orsaken härtill är att de olika partigrupperna inte kunnat ena sig, utan gått fram med skilda reservationer på de olika punkterna. På grund därav ha inte mindre än tio reservationer fogats till utskottets utlåtande. Utskottsmajoriteten har dock funnit starka skäl tala för att riksdagen vidhåller de beslut, som i princip fattades redan år 1944. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till särskilda utskottets utlåtande nr 6 i dess helhet.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Eftersom jag har ägnat min mannaålders bästa år åt tjänst hos hushållningssällskapen, må det tillåtas mig att i denna diskussion säga några ord.

Jag fäster mig då först vid att Kungl. Maj:t i förevarande proposition har frånträtt den plan, som godkändes av 1944 års riksdag beträffande hemkonsulentverksamheten och fiskerikonsulenterna. Det säges visserligen, att hemkonsulentverksamheten skall bli föremål för ytterligare utredning, men det framgår ganska klart av departementschefens uttalande i den kungl. propositionen, att han anser, att hemkonsulentverksamheten bör avskiljas från hushållningssällskapens befattning. En dylik åtgärd kan inte vara ägnad att främja denna verksamhet eller landsbygdens undervisningsväsen överhuvud taget. Landsbygdens befolkning har fäst stora förhoppningar vid hemkonsulentverksamheten. Den mottogs med stora förväntningar, och dessa förväntningar ha, såsom herr Heiding här anfört, även infriats. Man håller inom många hushållningssällskap på med att organisera kvinnogillen för att få kvinnorna med i hela det undervisningsarbete som hushållningssällskapen bedriva på landsbygden. Att nu stryka ett streck över hela denna utveckling genom att överflytta ledningen av hemkonsulenternas verksamhet från hushållningssällskapen till landstingen är inte förenligt med landsbygdens intressen och är inte heller klok politik. Jag uttalar därför den önskan, att en dylik överflyttning inte måtte komma till stånd. Eftersom det i dag inte föreligger någon reservation enbart på denna punkt, kan jag inte göra något yr-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

kande, utan måste nöja mig med detta uttalande. Jag instämmer emellertid i de synpunkter på denna fråga, som särskilt väl ha utformats i den reservation som avgivits av herrar Mannerskantz, Carl Sundberg m. fl. och som bär be-teckningen C. 2).

Det finns även en annan synpunkt som bör beaktas i detta sammanhang. Under den långa tid, hushållningssällskapens framtida organisation legat under utredning så att säga, ha deras tjänstemän inte kunnat få några egentliga löneförbättringar. Genom vad som nu föreslås grusas hemkonsulenternas förhoppningar om en löne reglering. De stå alltjämt kvar vid en grundlön på 3 200 kronor, vilket nog alla måste erkänna är ganska litet för en så krävande tjänst. Det sorgliga är att flera hemkonsulenter nu uppnått en sådan ålder, att de äro pensionsmässiga. De ha visserligen fått tillfälliga löneförbättringar i ungefär samma utsträckning som hushållningssällskapens övriga tjänsteinnehavare. Men om de nödgas lämna sin tjänst på grund av ålder eller sjukdom, beräknas pensionen på grundlönen, 3 200 kronor. Hemkonsulenternas pension blir därför så liten att ingen av dem kan leva på den.

Jag är, herr talman, ledsen över hela den ställning som hemkonsulentverksamheten på landsbygden har fått. Jag ber att få bringa i erinran, att det i alla fall finns något som kallas för *lanthushållning* även i den inskränkta bemärkelsen *hushåll*. Vi utbilda vid ett särskilt seminarium lanthushållslärarinnor. Vi ha i vårt land flera lanthushållsskolor. Det är således en artskillnad mellan lanthushåll och andra hushåll i landet. Av herr statsrådets uttalande till propositionen förstår jag visserligen att han anser, att lanthushåll bör betraktas såsom ett vanligt hushåll. Hemkonsulentverksamheten skulle därför, anser man, kunna inordnas under landstingen och drivas såsom vanlig hushållsundervisning. Men jag ber de myndigheter och utredningsmän, som komma att få syssla med denna sak, att besinna, att vi här i landet ha särskilda lanthushåll och särskilda undervisningsanstalter för lärarinnor vid de skolor som syssla med undervisning av blivande lanthushållsmödrar. Vi ha många och flitigt besökta lanthushållsskolor. Jag behöver väl inte ge exempel på skillnaden mellan ett lanthushåll och ett vanligt hushåll, t. ex. ett arbetar- eller tjänstemannahushåll. Det är en väsentlig artskillnad. Hur jordbruket i vårt land än rationaliseras, komma säkerligen under århundraden framåt lanthushållsmödrarna att ha vissa speciella uppgifter som en vanlig husmor inte har. Lanthusmodern har grisar, smådjur, höns och en stor trädgård att sköta om och driver sålunda i viss utsträckning en produktiv verksamhet. Därför behöva lanthusmödrarna en särskild utbildning. Detta behov ha vi uppfyllt genom inrättandet av lanthushållsskolor. Det vore därför olyckligt, säger jag än en gång, herr talman, att skilja hemkonsulenterna från lanthushållen genom att överföra deras verksamhet från hushållningssällskapen till landstingen.

Beträffande fiskerinäringen gälla samma synpunkter i viss mån även där. Jag medger dock, att det med hänsyn till det tillämnade inrättandet av en särskild fiskeristyrelse kan finnas anledning att överväga att överflytta fiskerkonsulenterna från hushållningssällskapen till fiskeristyrelsen. Fisket hänger ju heller inte så nära samman med lanthushållet i stort. Det förekommer visserligen växelbruk mellan t. ex. gräsodling och fiske, men det är ju inte så allmänt förekommande. Jag konstaterar dock, att det är synd om fiskeritjänstemännen, som liksom hemkonsulenterna i många år gått och väntat på en löne reglering som nu ytterligare skjutes på framtiden genom den utredning som skall företagas om dessa tjänstemäns ställning. Man bör därför söka tillgodose även fiskerikonsulenternas skäligen krav på löneförbättring.

Jag ber, herr talman, att härefter få ägna en smula uppmärksamhet åt sär-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
skilt jordbrukskonsulenternas löneställning, en fråga som jag anser att man har tagit alldeles för lätt på. Det finns dock en reservation på denna punkt, där man, såsom jag anser, framfört de riktiga synpunkterna. Det är samma reservation som jag redan tidigare åberopat, nämligen den som är avgiven av herr Mannerskantz m. fl. under beteckningen C. 2).

Jag uttrycker min tillfredsställelse över att såväl jordbrukskonsulenterna som övriga befattningshavare hos hushållningssällskapen nu komma att beredas en säkrare anställningsform. De ha tidigare varit anställda med blott sex månaders ömsesidig uppsägningstid. De skola nu anställas på sex år, och om icke uppsägning från någondera parten sker, förlänges anställningen med ytterligare sex år. Denna fastare anställningsform är glädjande och anknyter även till det sätt på vilket anställningsfrågan löstes vid omregleringen av skogsvårdsstyrelserna. Min glädje hade varit fullständig, om Kungl. Maj:t i samband med införandet av denna tryggare anställningsform för hushållningssällskapens personal även hade velat jämföra befattningshavarnas lönegradsplacering med vad som gäller för skogstjänstemännen. Såväl länsjägmästarna som hushållningssällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna äro placerade i lönegraderna A 27—A 30. Hushållningssällskapens sekreterare och lantbruksdirektörerna kunna således sägas vara jämställda med länsjägmästarna i löneavseende. Vad länsjägmästarnas medhjälpare beträffar äro distriktsjägmästarna placerade i A 26 och de s. k. skogstekniska ledarna i A 24. Jordbrukskonsulenten, som under hushållningssällskapets sekreterare utför det väsentligaste av hushållningssällskapets arbete, borde väl kunna jämställas med en distriktsjägmästare eller skogsteknisk ledare beträffande göromålets vikt och även i fråga om utbildning. Det kan enligt min uppfattning inte anföras några som helst skäl mot att jordbrukskonsulenterna inte i lönehänseende skola vara jämställda med dessa befattningshavare inom skogsvården. Det tar lika lång tid och kostar lika mycket att utbilda sig till agronom som till jägmästare. Det är minst lika ansvarsfullt att som jordbrukskonsulent råda jordbrukarna t. ex. vid inköp av dyrbara avelsdjur och rörande jordbrukets olika driftsförhållanden som att vara skogsteknisk ledare eller distriktsjägmästare under en länsjägmästare. Man har här inte skipat den rättvisa som är tillbörlig, och denna sämre behandling i lönehänseende av hushållningssällskapens jordbrukskonsulenter kommer säkerligen inte att få goda verkningar.

Jag skall anföras ett annat exempel från domänverket. Där äro revirjägmästarna placerade i A 26. Inom vägväsendet äro vägdirektörerna placerade i C 5 och C 7, medan vägingenjörerna placerats i A 26. För att nämna en annan grupp av dem, som utexaminerats från tekniska högskolan, kan erinras om att länsarkitekterna åtnjuta lön enligt C 5 och biträdande länsarkitekter enligt A 24.

De anförda exemplen må räcka för att bevisa att man siktat fel, då jordbrukskonsulenterna inplacerats i A 23. Jag kan inte tro, att nutidens ungdomar, som, innan de söka sig in vid en högskola, noga undersöka vilka löneförmåner de en gång i tiden kunna få, skola lockas av denna låga lönegradsplacering. Följderna ha för övrigt redan visat sig. Nyligen blev en befattning som jordbrukskonsulent ledig vid ett av rikets främsta hushållningssällskap, Östergötlands läns. Till platsen anmälde sig en enda kompetent sökande. Eftersom jag ser herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här närvarande, ber jag att få fråga honom, hur han tänker sig kunna besätta platserna inom lantbruksnämnderna. Även där måste väl finnas tjänstemän motsvarande jordbrukskonsulenterna. Det är väl inte möjligt, att lantbruksdirektören, såsom tidigare egnahemsdirektören, ensam skall utföra allt arbete som skall ske inom lantbruksnämnden. Han måste väl få medhjälpare, motsvarande

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
jordbrukskonsulenterna. Var tänker man sig att få tag i dessa medhjälpare, om man erbjuder dem sämre lönevillkor än alla andra högskoleutbildade? Det går inte i längden att förfara på det sättet. Varför skola vi ha en lantbrukshögskola, som drar miljoner i driftkostnader, om inte dess adepter, när de komma ut i levande livet, i ekonomiskt avseende jämställas med andra högskoleutbildade? Det kommer att spricka en vacker dag, det kan jag försäkra herrarna.

Även förslaget att ta bort kravet på agronomexamen såsom anställningsvillkor för hushållningssällskapens sekreterare utgör ett bakslag för lantbrukshögskolans adepter. Tidigare under hushållningssällskapens historia anställde man ofta präster och jurister som sekreterare. Det var innan det fanns agronomer. Jag undrar, om herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet menar, att man skall återgå till den ordningen. Det kan väl inte vara lämpligt, att personer, som inte alls ha studerat jordbruksvetenskap, skola kunna anställas såsom ledare för hushållningssällskapens verksamhet och således ha ansvaret för den försöksverksamhet och undervisningsverksamhet som skall bedrivas i fråga om olika delar av lantbrukshushållningen.

Vidare är det väl i fråga om hushållningssällskapen som på de flesta andra områden lämpligt, att de anställda ha utsikt att nå befordran inom sitt verk. Det blir inte samma arbetsglädje, om de anställda känna med sig att de, hur duktiga och framåtsträvande de än äro, aldrig kunde nå chefstjänsterna, då dessa äro förbehållna andra kategorier människor. Det kan inte vara nyttigt att ta bort den eggelse och naturliga strävan som förefinnes inom varje tjänstemannakår att genom visad duglighet i arbetet kunna vinna befordran till chefsposter. Det är därför inte välbetänt att avskaffa kravet på agronomexamen för hushållningssällskapens sekreterare. Denne måste ju vara en tekniskt kunnig man för att kunna syssla med jordbrukstekniska försök och den mer vetenskapliga delen av jordbruket.

Jag ber också att få påpeka ett förhållande, som kan komma att inträffa, då man inte kräver agronomexamen för lantbruksdirektörerna. Att man inte gör det beträffande dem förstår jag visserligen bättre, än när det gäller sekreterarna hos hushållningssällskapen, ty lantbruksdirektörernas hela arbetsområde är ju delvis av lantmäteriteknisk art, och där spela ju de politiska synpunkterna en mycket stor roll. Jag tror, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttalat en önskan, att även lantmätare skola kunna anställas som lantbruksdirektörer. Jag kan förstå den synpunkten. Den befattningen är inte så speciellt jordbruksdriftsekonomiskt betonad som sekreterarens. Men ponera, att vi ha en icke jordbrukstekniskt utbildad person som lantbruksdirektör och samtidigt ha en icke jordbrukstekniskt utbildad person som sekreterare i hushållningssällskapet! Då skola dessa båda sitta tillsammans i såväl lantbruksnämnden som i hushållningssällskapets förvaltningsutskott och då kan det inträffa, om riksdagen gör uttalanden som detta, att det inte kommer att sitta någon jordbruksekonomiskt utbildad person i dessa instanser. Jag förstår och jag vet, att man från jordbruksdepartementets sida fäste föga avseende vid agronomerna — det har framgått av åtskilligt därifrån — men att till den grad förbise dem, som i detta land äro utbildade för och ha ägnat sitt liv åt att tjäna jordbruket, är väl ändå att gå för långt i negligeringande av såväl dessa människor som av vår dyrbara lantbrukshögskolas verksamhet.

Jag skall, herr talman, i alla fall uttala mitt gillande av någon punkt i förslaget. Jag har med tillfredsställelse sett den lilla ändringen av bestämmelserna rörande beräkandet av statsbidrag till hushållningssällskapen, att man fäster större avseende än tidigare vid antalet brukningsdelar inom respektive hushållningssällskapsområden. Det anser jag vara en gård av rättvisa;

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
det blir på det sättet en rättvisare fördelning av det rörliga anslaget till hushållningssällskapen.

Beträffande organisationen har redan så mycket talats, att jag inte vill ytterligare belasta protokollet med några uttalanden därom i annan mån, än att jag i detta fall ansluter mig till den reservation beträffande de allmänna grunderna för hushållningssällskapens organisation, som är avgiven av herr Tjällgren och herr Heiding m. fl.

Jag ber till slut, herr talman, att få uttala den önskan och förhoppningen, att dagens beslut, som jag inte emotser med någon entusiasm, i alla fall skall visa sig inte komma att hämma de gamla förnämliga hushållningssällskapen, utan att dessa alltjämt skola kunna fylla den utomordentligt viktiga uppgift i vårt land, som de hittills ha fyllt.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Hela denna proposition andas egentligen inte någon kärlek till hushållningssällskapen. Det finns en hel del i propositionen, som tyder på att Kungl. Maj:t kanske inte kommer att tillmäta dem någon större betydelse i framtiden. Jag tror, att det måste sägas vara felaktigt att hysa en sådan uppfattning. Även om det nu blir så, att hushållningssällskapen endast komma att syssla med mera undervisningsbetonade uppgifter och inte ha den inre rationaliseringen om hand — vilket jag anser att de borde ha — så är dock, tror jag, den viktigaste hävstången för en gynnsam utveckling av vårt jordbruk ett alltmer ökat kunnande hos de svenska jordbrukarna, ty då löser sig en hel mängd problem av sig själva. Jag tycker således, att hela denna proposition och utskottets utlåtande präglas av ett underskattande av betydelsen av hushållningssällskapens nuvarande verksamhet.

Jag kan ansluta mig till vad herr Heiding anfört beträffande den reservation, som återfinnes under rubriken »Allmänna synpunkter på hushållningssällskapens verksamhet och organisation». Jag skall inte upprepa detta.

När vi sedan komma till »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation», stöta vi på det känsliga kapitlet om hur hushållningssällskapens förvaltningsutskott skall utses. Jag har givetvis, herr talman, ingenting principiellt emot att, som föreslås i herr Tjällgrens m. fl. reservation, förvaltningsutskottet skall utses av hushållningssällskapet. Det har ju emellertid här i landet på detta område gjorts en hel del dåliga erfarenheter under senare år. Jag skall inte klaga på förhållandena inom mitt hushållningssällskap — där tycker jag, att en viss hänsyn tagits till sådana saker, som jag anser att man bör ta hänsyn till — men vi veta att det förekommer i flertalet av landets hushållningssällskap, att man på sätt och vis har politiserat förvaltningsutskottens sammansättning. Jag vill därför säga, herr talman, att det är en liten reaktion däremot som gör, att vi inte anslutit oss till reservation nr 1 i detta avsnitt, utan avgivit en egen reservation för att markera, att det dock kan ha en viss betydelse, om i allt för stor utsträckning politiska synpunkter få göra sig gällande vid förvaltningsutskottens sammansättning. Hade inte så varit fallet, är det min tro, herr talman, att det aldrig kommit fram något förslag om att ändra förvaltningsutskottets sammansättning. Detta förslag är alltså på sätt och vis i onödan självförvällat, och jag tycker, att det i detta sammanhang, då frågan är aktuell, kan vara anledning att poängtera detta. Vårt ställningstagande är, som sagt, en liten reaktion mot tendensen i detta hänseende inom ett stort antal av landets hushållningssällskap.

När det gäller befattningarna hos hushållningssällskapen, har jag tillsammans med fyra andra ledamöter i utskottet avgivit en reservation, vilken utöver vad som innefattas i herr Tjällgrens m. fl. reservation — som endast har avseende å sekreterarnas löneställning och kamrerarnas — även berör konsu-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

lenternas. De skäl, som herr Bror Adam Nilsson anfört här, äro ungefär de skäl, som jag hade tänkt framföra, och jag skall därför inte upprepa dem. Jag tycker, att det är en riktig synpunkt, att just jordbruksnäringen framöver inte skall behöva ta emot de lägst betalda och därmed kanske också de minst kvalificerade krafterna. Jordbrukskonsulenternas egen organisation har föreslagit en placering i lönegrad A 26, men i förhållande till andra befattningshavare är nog den placeringen något för hög. Därför ha vi föreslagit 24 lönegraden.

Vi ha dessutom, när det gäller hemkonsulenterna och fiskerikonsulenterna, ansett att om man nu inte inrangerar dem i hushållningssällskapens organisation och löneplan — vilket jag tycker skulle vara riktigt — utan låter tills vidare dem stå kvar, där de nu äro, men reglerar lönerna för konsulenterna i övrigt, skulle det bli ett alltför stort hopp mellan dessa olika befattningshavare. Det skulle bli slitningar och missnöje, och vederbörande skulle med fog känna sig åsidosatta. Vi ha därför i slutet av reservationen nr 2 föreslagit, att det skulle skrivas ut, att statsbidrag bör kunna utgå till sådan provisorisk löneförbättring, som bereder även dessa befattningshavare skäliga avlöningsförhållanden. Därmed mena vi, att de skulle få en förbättring, som står i proportion till den förbättring, som husdjurskonsulenterna och jordbrukskonsulenterna få.

Vår sista reservation beträffande avsnittet under rubriken »Statsanslag till hushållningssällskapen» är mera en följdreservation till de föregående, och därför behöver jag inte offra några ord särskilt på den.

Jag har härmed, herr talman, motiverat de reservationer, som jag har under-tecknat. Jag tycker, att det borde ha varit möjligt att få en gemensam reservation även om konsulenterna. Jag tror inte, att de övriga reservanterna hade haft så mycket emot det. Det föreföll i varje fall inte så i utskottet. Jag kan inte riktigt förklara anledningen till att de sedan dragit sig för att ta med även konsulenterna.

På den nu föredragna punkten skall jag ansluta mig till det yrkande, som är framställt av herr Heiding, om bifall till reservationen. Jag vill sedermera återkomma beträffande de övriga avsnitten.

Herr Krügel: Herr talman! Jag hade tänkt att göra en liten utblick över hushållningssällskapens verksamhet och deras betydelse under den tid som gått. Men som oftast sker, när man kommer långt ned på talarlistan, har det man tänker säga redan blivit sagt och så har skett med mig och mitt program nu, varför jag skall begränsa mig till några avsnitt, detaljer, som jag anser vara av särskild betydelse.

Först några ord om anslutningen till hushållningssällskapen. Det föreligger beträffande den saken inga meningsskiljaktigheter inom utskottet. Utskottet har där följt Kungl. Maj:ts proposition. Men jag tycker ändå, att man kan vidröra saken här i kammaren, då jag betraktar den förändring, som skett, som mycket värdefull. Basen för anslutningen blir nämligen bredare än vad den varit tidigare. Förr var det ju så, att medlemskap i sällskapen bundos till, om jag inte minns fel, ett visst jordinnehav, en bestämmelse som nu är borttagen. I stället har vem som helst, som är mantalsskriven på orten och har kommunal rösträtt och vill erlagga en liten årsavgift — för man fyra kronor och för gift kvinna två kronor — möjlighet att komma med i sällskapet. Det anser jag vara ett steg i rätt riktning mot att göra hushållningssällskapen populära och sprida intresset för deras verksamhet. Jag har här alltså en fullkomligt motsatt uppfattning till den, som herr Beck-Friis deklarerade. Han var rädd för att en utvidgning, när det gäller anslutningsmöjligheterna, skulle medföra mindre intresse. Jag tror, att det är en alldeles felaktig slutsats.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Jag skall också med ett par ord beröra frågan om förvaltningsutskottets sammansättning och sättet för dess utseende. Den kungliga propositionen går ut på att förvaltningsutskottet skall bestå av elva ledamöter, av vilka ordföranden skall utses av Konungen och två ledamöter skola vara självskrivna på grund av sin tjänsteställning, nämligen lantbruksdirektören i lantbruksnämnden och hushållningssällskapets sekreterare. Beträffande de åtta återstående ledamöterna föreslår propositionen den förändringen, att fyra stycken hädanefter skola utses av landstingen, under det att det tidigare varit lantbruksombuden, som utsett dem. Det är mot den anordningen, att landstingen här skola kopplas in, som reservanterna anmält missnöje. Sällskapen förlora därigenom, säga reservanterna, sin karaktär av ortsgöring med speciellt intresse för jordbruket, och de förlora, som det uttryckes i en reservation, sin karaktär av fri sammanslutning. Att sällskapen skola behöva förlora vare sig det ena eller det andra av detta, tror jag inte; det måste vara ett talesätt och ingenting annat. Det förhållandet, att landstingen skola utse fyra stycken ledamöter, behöver inte förändra på något sätt sällskapens karaktär, helst som landstingen säkerligen komma att fästa avseende vid de intressen, som böra beaktas, och utse lämpliga personer. Jag är själv gammal landstingsman och gammal ordförande till och med i den valberedning, som landstingen hålla sig med, och jag vet, hur det brukar gå till där. Vi bruka inte begagna den politiska makten på något sätt för att spela andra ett spratt, utan vi bruka handla rent sakligt. Sammansättningen av landstinget i vårt län är också sådan, att det inte möter några svårigheter att få med jordbrukare även bland de av landstinget utsedda. Men skulle sedan till äventyrs någon annan än en jordbrukare komma med bland dessa elva, kan jag inte tänka mig, att det skulle innebära någon-ting så förskräckligt. I andra styrelser och institutioner brukar lekmanna-inslaget verka befruktande.

Vad angår lönerna, har det inom utskottet stått skarp strid om några befattningar. Vad först beträffar hushållningssällskapens sekreterare, anse ju reservanterna, att de böra likställas med lantbruksdirektörerna i lönehänseende. Jag erkänner gärna, att min inställning till en början var densamma. Jag tyckte, att dessa tjänster voro tämligen jämbördiga, och jag hade nog en tanke på att man skulle kunna undvika stridigheter mellan dessa befattningshavare, om man placerade dem i lönehänseende lika. Men sedan jag närmare satt mig in i saken, har jag inte kunnat undgå att acceptera den motivering, som på denna punkt anförts i propositionen. Det kan nämligen inte förnekas, att lantbruksdirektörerna få en mycket mer maktpåliggande och många gånger delikatare uppgift än hushållningssällskapens sekreterare, även om de senare inte heller ha några betydelselösa uppgifter. Jag utgår nämligen ifrån att, då lantbruksdirektören skall handha rationaliseringen av jordbruken, därvid det blir fråga om att lägga om jordbruk till den typ, som är ändamålsenligast ur lönsamhetssynpunkt, han i denna verksamhet många gånger kommer att få stora svårigheter att kämpa med, ofta av, såsom jag nyss uttryckte mig, mycket delikat karaktär. Jag missunnar honom inte hans placering i 29 lönegraden, och jag missunnar inte heller en sekreterare i hushållningssällskapen att få samma placering, men det är i alla fall en viss skillnad i karaktären på deras arbeten. Hushållningssällskapens sekreterare komma i större utsträckning än lantbruksdirektörerna att vara bundna till kamerala göromål och sysslande på hushållningssällskapens expedition, ett arbete som är mycket lugnare och bekvämare och mindre påfrestande, enligt mitt sätt att se.

Vidare tillkommer ett annat moment, som jag från början tog hänsyn till. Det har ju tidigare förutsatts, att sekreteraren skulle vara agronom, men det kravet bortfaller nu. Visserligen kan man säga, att det villkoret inte heller

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
uppställes beträffande lantbruksdirektören. Det är alldeles riktigt, men jag har inte heller åberopat det.

Sedan ha vi frågan om konsulenterna. Där har utskottet i enlighet med vad som står i propositionen föreslagit en placering i A 23, under det att reservanterna vilja placera konsulenterna i A 24. Herr Bror Nilsson motiverade nyss en ännu högre lönegradsplacering av dem, men slutade också med att föreslå A 24. Man kan givetvis resonera även om denna sak. Det ligger rätt mycket i vad Bror Nilsson sade, men å andra sidan får man inte se frågan om en lönegradsplacering uteslutande med hänsyn till de personer, som det gäller, man måste också se saken i det stora sammanhanget. Annars kan man råka ut för konsekvenser, som man inte gärna vill ta. Detta har åtminstone för mig varit avgörande i det här fallet.

Jag tyckte, att herr Bror Nilsson riktade en fråga till statsrådet rörande den här saken och undrade, om statsrådet tänkte ta hänsyn till agronomerna i fortsättningen eller betrakta dem som sådana, som kunna reda sig på mindre löner, än vad som i allmänhet tillerkännas befattningshavare med motsvarande utbildning. Nu ser jag, att herr statsrådet är här närvarande, och han kommer kanske att svara på den saken själv, men jag kan som min personliga uppfattning säga, att jag tror, att man från jordbruksdepartementets sida beaktar denna tjänstemannagrups berättigade krav på ett lika opartiskt och förutsättningslöst sätt som alla andra grupper. Jag har emellertid inom utskottet anslutit mig till förslaget om en placering i 23 lönegraden och kommer att rösta därför.

Vad kamrerarna beträffar, har det också i reservationen gjorts erinringar mot utskottets lönesättning. Det har skett en viss differentiering, i det att sexton eller aderton stycken av dem komma att placeras i 18 lönegraden och sex stycken i 20 lönegraden. Att sex stycken placerats högre, beror på den arbetsmängd, som redovisas från de hushållningssällskap, där dessa sex äro anställda. För övrigt har jag, åtminstone såsom jag fattat problemet, på den här punkten, inte kunnat komma till någon annan uppfattning än att placeringar i 18 respektive 20 lönegraderna äro rimliga och riktiga placeringar i jämförelse med lönesättningen i övrigt.

Härtill kan läggas generellt beträffande löneplaceringar för nämnda och icke nämnda befattningshavare, att de ha gjorts med hänsyn till, som jag nyss sade, lönesättningen i allmänhet men också med tanke på möjligheten till en viss befordringgång, när det gäller de olika tjänstemännen hos lantbruksnämnderna, hushållningssällskapen och den lägre lantbruksundervisningen. Man har tagit sikte på att en ämneslärare vid en lantmannaskola exempelvis med hänsyn till lönesättningen skulle kunna, om han är duktig, söka sig till en befattning som konsulent. En konsulent skulle kunna söka sig en befattning som lantbruksombud och denne söka befattning såsom föreståndare eller rektor vid en lantmannaskola, och föreståndaren eller rektorn skulle i sin ordning kunna söka sig över till en befattning som sekreterare i hushållningssällskap, eventuellt som lantbruksdirektör. På så sätt ger man befattningshavarna på dessa olika poster möjlighet till avancemang, och då behöver inte, som herr Bror Nilsson sade nyss, en konsulent stanna vid den sparsamt tillmätta lönen i 23 lönegraden, utan en duktig och företagsam konsulent kan, såvitt jag förstår, befordras ända upp i 29 lönegraden.

Det är i stora drag vad jag hade att säga på de punkter, som jag tecknat mig till minnes. Jag vill dock generellt tillägga om den förändring beträffande hushållningssällskapen och deras organisation, som här förestår, att jag hälsar den med glädje och tillfredsställelse. Jag har nog under mitt medlemskap i hushållningssällskap i olika län, där jag bott, fått den uppfattningen, att hushåll-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
ningssällskapen inte alltid arbetat på ett sätt, som har varit önskvärt. Jag bortser dock inte från de stora tjänster, som de gjort jordbruksnäringen på skilda håll. Otvivelaktigt kunna de i det stycket se tillbaka på en vacker tradition. Å andra sidan kan det inte förnekas, att det blivit något av en Herrenklubs karaktär över sällskapen, och på sistone har det också blivit en politisk infiltreering — därvidlag instämmer jag med herr Mannerskantz — som jag tycker, man skall söka få bort. Inom vissa av dessa hushållningssällskap har det varit några få, som skött om det hela; det skulle inte ha behövts elva man i förvaltningsutskottet, utan varit nog med tre å fyra stycken, som tagit hand om det hela. Detta är kanske litet hårda ord, men det är ett faktum, som vi inte komma ifrån. Ur den synpunkten tror jag att det är nödvändigt och nyttigt, att vi komma fram till en annan tingens ordning. Det förhållandet, att, som jag redan tidigare vidrört, landstingen kopplas in här, tror jag kommer att verka i den rätta riktningen. Jag tror inte att det är någon fara för att jordbruksintresset därmed inte får sitt.

Jag tror det var herr Heiding som nämnde någonting om att i fall landstingen skulle få medinflytande i detta fall, borde man tillämpa den proportionella valmetoden, så att en eventuell socialdemokratisk majoritet i landstingen inte alltför prononcerat skulle fälla utslaget i socialdemokratisk riktning. Men är det inte så, att läget inom många landsting är rätt labilt? Det är ju många av herrarna här i kammaren och utanför den som tro att det lätt skall kunna bli en förskjutning, i riktning mot borgerlig majoritet, och i så fall har man ju, såvitt jag förstår, från det hållet ingenting att frukta för att majoriteten får för mycket att säga till om.

Detta var i stora drag, herr talman, vad jag har att säga på detta område, och jag ber att i alla stycken få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tänker kammaren håller med mig om att det inte är mycket mening i att här i dag diskutera de avgöranden som redan ha träffats. Jag tänker då särskilt på riksdagens principbeslut 1944 om hushållningssällskapens omorganisation och jag tänker på det beslut som fattades i fredags åtta dagar sedan om de framtida riktlinjerna för jordbrukspolitik. Det är väl inte någon av de herrar som mer eller mindre vidlyftigt talat om dessa ting, som menar att riksdagen nu skulle riva upp dessa beslut och göra om dem. Under sådana förhållanden kanske vi också kunna låta bli att fördjupa oss i det som redan är ett faktum.

Beträffande hushållningssällskapens omorganisation finns det ju vissa ting som äro ställda på framtiden, och jag skall i all korthet snudda vid ett par av dessa. Vi ha först frågan om undervisningen i hemvård och hemarbete genom hemkonsulenterna. Det har talats rätt mycket om nödvändigheten av att denna konsulentverksamhet bibehålles hos hushållningssällskapen. Jag skall inte uttala någon mening i den saken emedan den fortfarande är under utredning, men denna verksamhet avser ju dock alla hem inom hushållningssällskapens område, åtminstone vad landsbygden beträffar, och på många håll är ju inte alls majoriteten av hemmen på landsbygden jordbrukarhem. Verksamheten är ju på intet sätt monopoliserad av jordbrukarhemmen, och då tycker jag att man åtminstone kan gå med på att det diskuteras, var denna verksamhet skall förläggas.

Jag vill också säga ett par ord om den s. k. ungdomsverksamheten, den utbildning av ungdom som sker genom studiecirklar med hjälp av ungdomskonsulenter, genom odlingstävlingar och allting sådant. Jag tycker dock, att det ligger något i den farhåga som många ha, att om denna verksamhet anknytes till hushållningssällskapen, blir den litet för byråkratiserad. Med den

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

mycket fasta anställning, som hushållningssällskapens tjänstemän få, går det ju lätt dithän, att det inom hushållningssällskapen blir ganska gammalt folk som skall ombesörja ungdomsverksamheten, och detta är inte alltid nyttigt. Jag tycker att vi även på den punkten böra diskutera hur vi skola göra för att få den bästa verksamheten, men att taga definitiv ståndpunkt i dag kan inte vara lämpligt.

Härutöver skulle jag endast vilja yttra några ord om tjänstemän och löneklassfrågor. Jag förbigår då de s. k. vandringsrättarna. Utskottet har ju bestämt sig för att föreslå en högre lönegrad än Kungl. Maj:t föreslagit, och det förefaller mig icke vara mycket mening i att jag opponerar mig mot detta. Men jag vill säga några ord om kamrerarna. Den som känner något till det statliga lönesystemet vet ju, att det är ett av våra svåraste områden att kunna placera kamrerare i förhållande till varandra, därför att kassarörelsen på olika områden är av så olika omfattning. Nu komma hushållningssällskapens tjänstemän att avlönas efter ett lönerglemente, som är en parallell till det statliga avlöningsreglementet, och befattningshavarna måste placeras med hänsyn tagen till de statliga befattningshavarnas placering. Det förslag om placering av kamrerarna vid hushållningssällskapen som här framlagts av regeringen har uppgjorts med hänsyn till hur kamrerarna i statstjänst äro placerade. Jag skulle vilja på det bestämdaste avråda från att göra förändringar i detta förslag, ty där ha vi verkligen ett fält, där vi icke kunna veta, vilka konsekvenser detta kan leda till.

Det lär ha sagts här, att jag inte tycker om agronomer. Jag vill bara säga herr Bror Nilsson, att jag uppskattar många agronomer, och särskilt är jag fylld av en rik uppskattning för de agronomer som utexaminerats efter de nya grunderna. Man kan nog säga, att kvaliteten på dem har blivit ganska god och ganska jämn. Däremot är det ju obestridligt att bland de agronomer, som utexaminerats enligt den gamla metoden, ha vi både bättre och sämre.

Det har sagts, att den tänkta placeringen av konsulenterna i 23 lönegraden är för låg, och jag lyssnade med en viss förskräckelse till herr Krügels starka sympatier för en uppflyttning. Jag vill säga att när man gör jämförelser här, så gör man dem inte på rätt sätt. Det är klart att man kan jämföra hit och dit och komma fram till något som icke alls är jämförbart. Det är självklart, att om jag jämför en läroverkslärare med en driftsingenjör eller en överstelöjtnant, så har jag inte många jämförelsegrunder, och på samma sätt är det om jag här jämför agronomer med jägmästare och ingenjörer. Vi skola komma ihåg en sak, och det är att agronomerna utbildas till att bli lärare. Det alldeles övervägande antalet agronomer fyller sin livsuppgift som lärare, som lärare vid olika slags lantbruksskolor och som konsulenter hos hushållningssällskapen — detta är också lärartjänster. Det är alltså fråga om högskoleutbildade lärare, och de kunna icke i lönegradsplacering få en annan ställning än andra, motsvarande lärare. Här är ett system uppbyggt, där lärare i lantmannaskolor ha en jämbördig ställning med lärare vid folkhögskolor, där föreståndare för lantmannaskolor ha en ställning, jämförlig med föreståndare för folkhögskolor, och samt konsulenter stå mellan dessa, inplacerade i samma lönegrad som en läroverksadjunkt. Detta är ett system som hänger samman och där jämförelsen är klar och logisk. Det är klart att man kan säga, att alla högskoleutbildade lärare äro underbetalda. Gör man det, kan man naturligtvis säga detsamma även om dessa agronomer, men jag vill med den största bestämdhet understryka, att lärare vid lantmannaskolor o. s. v. samt konsulenter vid hushållningssällskapen bli genom den placering de ha fått och genom det nu föreslagna beslutet fullt jämställda med de statstjänstemän som de kunna jämföras med, och det finns ingen anledning till någon känslösam-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

het eller till något tal om att man tycker mer eller mindre om ett slags människor för att man har den meningen. De ha fått den löneplacering de böra ha enligt det statliga lönesystemet; det är vad man kan säga om den saken, och det är enligt min mening fullkomligt oresonligt att här plädera för att de skola flyttas upp i en särställning och jämföras med helt andra befattningshavare än de egentligen böra jämföras med. Det skulle också leda till mycket svåröverskådliga situationer, om man här skulle frångå utskottets förslag beträffande konsulenternas lönegradsplacering.

Till sist skulle jag vilja yttra mig litet om sekreterarna i hushållningssällskapen. Det har ju sagts någonting så märkvärdigt — skulle jag vilja säga — som att om man inte föreskriver såsom en befordringsgrund, att en hushållningssällskapssekreterare skall vara agronom, så kan inte personalen inom hushållningssällskapen göra karriär. Detta skulle alltså innebära, att vad vi komma att besluta skulle innebära ett förbud för agronomer att bli sekreterare i hushållningssällskap. Men det är ju inte fråga om det, utan det är klart att de duktiga agronomerna ha alla chanser att få dessa befattningar. Är det inte i allmänhet så, när det gäller chefstjänster, att man inte vill onödigt fixera en formell kompetens? Ledaregenskaper följa ju inte med en examen; i motsatt fall skulle vi ha fullt upp med ledarpersonligheter i detta land, men det ha vi tyvärr inte. Vad jag velat med mitt förslag på denna punkt är bara att hushållningssällskapen — alltså jordbrukarna, ty det blir ju dock jordbrukarna, som få det avgörande inflytandet i hushållningssällskapen — skola få lov att föra fram som sin chefstjänsteman en person som är lämplig och duktig, även om han inte fyller det formella kravet att ha avlagt en agronomexamen. Det fanns en tid här i Sverige, då man skämtsamt sade, att på folkskollärarhåll trodde man att ingen kunde duga till någonting, som inte gått igenom ett seminarium. Jag skulle vilja varna agronomerna från att uppenbara den föreställningen, att man på den kanten tror att ingen människa duger något till, som inte har avlagt agronomexamen; det blir ett självförhärlikande som kommer att hämma sig. Sekreteraren är ju hushållningssällskapens kanslichef. Jag har bara velat ge hushållningssällskapen frihet att till sin kanslichef taga den person som de finna vara därtill lämpligast, oavsett hans formella examen och meriter.

Och så till sist ett par ord om sekreterarnas löneställning. Jag medger att från reservanternas ursprungliga utgångspunkt var deras förslag om placering i 29 lönegraden motiverat. Reservanterna ha ju nämligen tidigare drivit den uppfattningen, att till hushållningssällskapen skulle läggas den inre rationaliseringen. Om riksdagen hade beslutat det, hade ju hushållningssällskapens verksamhetsområde blivit mycket stort, och detta hade mycket väl kunnat motivera en löneställning, jämbördig med lantbruksdirektörernas. Men kom ihåg att nu har riksdagen beslutat, att den inre rationaliseringen skall läggas till lantbruksnämnderna. Hushållningssällskapens verksamhetsområde blir icke så stort, att den kan jämföras med lantbruksnämndernas. Det är väl absolut uppenbart att man då måste säga, att den minsta skillnad i lönegrad, man kan ha, är att man sätter lantbruksdirektörerna i 29 lönegraden och hushållningssällskapens sekreterare i 28. Den som har det större arbetet och det större ansvaret skall väl ha någon förmån framför den andre.

Som läget nu är finns det inga sakliga skäl som tala för att lantbruksdirektörerna och hushållningssällskapens sekreterare skola ha samma löneställning, och följaktligen vidhåller jag att Kungl. Maj:ts och utskottets förslag på denna punkt är det bästa.

Herr talman! Principbeslutet om hushållningssällskapens omorganisation fattades 1944; beslutet om den framtida jordbrukspolitikerna fattades i fredags åtta

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.) dagar sedan. Därmed äro de principiella ställningstagandena gjorda. I dag syssla vi med praktiska angelägenheter kring hushållningssällskapens inre organisation, och de föranleda mig icke att här göra några särskilda deklamationer vare sig för eller mot hushållningssällskapen.

Herr **Hagman**: Herr talman! Då man tagit del av det föreliggande utskottsutlåtandet, som ju i stort sett följer propositionen, och åhört anförandena från företrädarna för hushållningssällskapen, förstår man den känsla av olust, som här kommit till uttryck. Det torde emellertid kunna ifrågasättas om icke en och annan något överdrivit verkningarna av de förändringar som tidigare beslutats rörande hushållningssällskapens verksamhetsområde. I någon mån har ju, som jordbruksministern sade, sällskapens verksamhet blivit beskuren genom de beslut som fattats, men å andra sidan öppnas en hel del andra fält för hushållningssällskapens verksamhet, som sannerligen icke kunna förutsättas bli utan betydelse för den framtida utvecklingen på lanthushållningens område, förutsatt givetvis att verksamheten icke i framtiden ytterligare beskäres.

Då jag läste utskottsutlåtandet, stannade jag med viss förundran inför den reservation som betecknas med A. Däri yrkas nämligen, att ur utlåtandet måtte utgå en passus, som säger att hushållningssällskapen för framtiden komma att kunna göra insatser av utomordentligt värde för jordbruket. Min uppfattning är att utskottets uttalande är riktigt. Vi ha tidigare här diskuterat mycket om jordbrukets yttre och inre rationalisering och fäst ett ofantligt avseende vid dessa båda rationaliseringsformer, och dessa ha givetvis en mycket stor grundläggande betydelse för jordbrukets utveckling, men de äro dock inte allt. Jag skulle vilja säga, att den nytta folkhushållet kan utvinna av yttre och inre rationalisering blir ytterst och slutligen beroende av huru drift-rationaliseringen genomföres, och denna är ju förbehållen hushållningssällskapen. Jag tror alltså i motsats till reservanternas att hushållningssällskapen ha möjlighet att för framtiden spela en betydande roll och att deras verksamhet kommer att kunna få ett utomordentligt värde för jordbruket.

I vad mån vi få nytta av den inre och yttre rationaliseringen, beror, som sagt, i hög grad på hur drifrationaliseringen planlägges och genomföres. Det bör måhända erinras om att till driftsrationaliseringen höra så viktiga avsnitt av jordbruket som åkerjordens liksom betesmarkernas hävd, dess gödsling och dess brukning. Härvid har markkartering, som under de senare åren i viss utsträckning vidtagits runt om i landet, en utomordentligt stor betydelse, och varav man väntar sig mycket för framtiden. Dit hör försöksverksamhet: gödslingsförsök och bearbetningsförsök m. m., som kan giva god vägledning när det gäller skötseln av jordbruket. Dit hör ett så synnerligen viktigt område som växtodlingen med alla de problem som därmed sammanhånga, val av växtslag och växtsorter. Dit höra växtskyddsåtgärder, bekämpande av ogräs, jordbrukets mekanisering samt maskinanvändning, även vid det mindre jordbruket. Här öppna sig således stora och betydelsefulla verksamhetsområden. Hit hör vidare husdjurskötseln, genom vilken jordbrukets produkter i stor omfattning förädlas till gångbar marknadsvara. Dit hör jordbruksdriftens planläggning i ekonomiskt hänseende, vilken uppgift i många fall måste sägas vara svårbedömbär och kräva inte bara god teoretisk utbildning utan också stor praktisk erfarenhet av hushållningssällskapens befattningshavare. Det är inte så, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade för en stund sedan, att agronomerna eller konsulenterna bara äro lärare. De ha även att leda praktisk verksamhet av betydande omfattning. När jag är inne på detta, skulle jag också vilja säga, att det inte bara är dessa nu av mig omnämnda avsnitt av verksamheten, som ha en rent praktisk aspekt,

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
utan dit hör även täckdikningsverksamheten, som i varje fall sedan ett par årtionden nära nog helt och hållet handhåfts av agronomerna och konsulenterna hos hushållningssällskapen, och jag förmodar att agronomerna även i fortsättningen komma att ha hand om och leda denna utomordentligt viktiga verksamhet. Markkarteringen och mycket annat tillhöra också den praktiska sidan av verksamheten. Jag tar också för givet att agronomer komma att anställas hos lantbruksnämnderna, och lantbruksnämnderna skola ju dock inte ha en helt och hållet undervisande verksamhet utan också en i allra högsta grad praktisk verksamhet. Det få, som jag nämnde, även hushållningssällskapen.

Till alla dessa viktiga verksamhetsområden, som hushållningssällskapen således få att ta befattning med, komma ju en del binärningar till jordbruket, som vi hoppas icke skola bli dem fråntagna.

När man betänker betydelsen av den verksamhet, som åvilar hushållningssällskapen, måste man också säga sig, att det ligger utomordentligt stor vikt på att hushållningssällskapens tjänstemän få en löneställning, som står i proportion till deras ansvar och till den kompetens man kräver av dem, och jag vill ytterligare understryka, att det här gäller icke blott lärarverksamhet utan även praktisk verksamhet.

Herr statsrådet sade, att man inte kunde jämföra hushållningssällskapens konsulenter med t. ex. skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän. Jag tycker för min del att den jämförelsen är synnerligen lämplig. Skogsvårdsstyrelserna driva undervisning i skogsskötsel, de anordna kurser, demonstrationsdagar och mycket annat och ge jordbrukare och andra skogsägare råd, när det gäller skogsskötsel, precis som hushållningssällskapens tjänstemän göra, när det gäller jordbruket. Jag tycker det är tämligen självklart, att de böra jämföras med varandra. Det kan inte vara rimligt att jämföra agronomerna endast med lärare, då de ju faktiskt ha att leda även praktisk verksamhet. Läger man jordbruksministrernas betraktelsesätt på den högre lantbruksundervisningen, tror jag att man gör lantbrukshögskolan en mycket stor otjänst. Agronomerna böra otvivelaktigt i lönehänseende fullt ut jämföras med jägmästarna och även med andra högskoleutbildade tjänstemän.

Jag har såsom jag förmodar i likhet med andra av kammarens ärade ledamöter i dagarna fått mig tillsänt en av arbetsmarknadskommissionen uppställd PM angående utbildningstid o. d. för agronomer m. fl. med uppgifter om tid och kostnader m. m. som krävas för att ta examen vid olika högskolor. Meddelande lämnas här om lantbrukshögskolan, skogshögskolan, veterinärhögskolan, tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Agronomernas utbildning tar inte mindre tid och kräver inte mindre kostnader än de flesta andras. För ett par år sedan gjordes genom lärarrådets vid lantbrukshögskolan försorg en undersökning av hur lång tid som åtgått efter studentexamen för att ta agronomexamen. Utredningen visade, att intill år 1945 var den totala studietidens längd i medeltal 4 år och 3 månader. Med total studietid avsågs tiden från inskrivningen till examens avläggande. Om härifrån avräknades tid, som tagits i anspråk för militärtjänstgöring, sjukdom o. d., erhöles en nettostudietid av 3 år och 4 månader, alltså inte fullt tre och ett halvt år. Hårtill kommer så en nettotid för praktik vid jordbruk av ungefär två och ett halvt år. Det blir sammanlagt ca 6 års utbildningstid. Kostnaden för agronomexamen har i PM från arbetsmarknadskommissionen uppgivits till 15 000 kronor, under det att för jägmästarexamen kostnaden upptagits till 13 000 kronor. En jämförelse med skogshögskolans elever borde därför, såvitt jag kan se, inte vara utesluten eller oriktig. En löneställning för hushållningssällskapens konsulenter i A 24 är, såvitt jag kan förstå, ur alla

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
synpunkter välmotiverad, och jag ber att få yrka bifall till den reservation, vari denna löneplacering föreslås.

Jag kan till fullo ansluta mig till de önskemål, som här tidigare framförts från borgerligt håll, att hushållningssällskapens sekreterare måtte få en löneställning, som är jämställd med den som föreslagits för lantbruksdirektörer. Det är av utomordentligt stor betydelse att till sekreterartjänsterna få personer med verklig kompetens. Vi ha här tidigare placerat lantbruksingenjörerna i lönegrad A 29 och likaså distriktslantmätarna, och nog borde hushållningssällskapssekreterare kunna helt jämställas med förenämnda befattningshavare.

Det finns emellertid åtskilliga frågetecken beträffande hushållningssällskapens verksamhet i framtiden. Då jag såg, att herr jordbrukministern nyss åter kom in i kammaren, skall jag be att få säga några ord härom. Man har i propositionen inte velat ta upp till avgörande någonting beträffande kontrollföreringsverksamheten, utan den frågan ställes på framtiden. Jag vet inte vad anledningen därtill är; kanske är man betänkt på att lägga den verksamheten under annan ledning än hushållningssällskapens. Jag tror att det vore beklagligt och felaktigt, om man så gjorde. Jag vill emellertid inte alls påstå, att sådana avsikter föreligga, men man misstänker det nästan, då man läser propositionen. Kontrollverksamheten sammanhänger mycket nära med den verksamhet, som sällskapen bedriva genom husdjurskonsulenterna. Dessa skola ge råd i avelsfrågor samt stå jordbrukarna till tjänst med ordnande av husdjurens utfodring. Dessa arbetsuppgifter sammanhänga med kontrollverksamheten i hög grad. Ett samarbete mellan konsulenterna och överkontrollassistenterna är synnerligen önskvärt, lämpligt och nyttigt. Det vore därför, såvitt jag kan se, inte lämpligt att utbryta kontrollverksamheten från hushållningssällskapen.

Vad beträffar hemkonsulenterna, som tidigare ha diskuterats här, får jag meddela att jag helt ansluter mig till dem som ha uttalat den meningen, att denna verksamhet bör bibehållas hos hushållningssällskapen. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anförde såsom skäl häremot, att inte alla på landsbygden äro jordbrukare. Det är riktigt, men *dels* förhåller det sig väl så att medlemskap i hushållningssällskapen står öppet även för icke jordbrukare och *dels* är rådgivningsverksamheten genom konsulenterna icke bunden på så sätt, att endast medlemmarna i sällskapen få anlita konsulenterna. Det är tvärtom så, att alla samhällsmedlemmar kunna få råd och hjälp genom sällskapens konsulenter. Det möter alltså inga hinder för hemkonsulentverksamheten om befattningshavaren är anställd hos hushållningssällskap. Det är nog så att landstingen åtminstone i en del län inte äro särskilt angelägna om att få hand om hemkonsulentverksamheten. De ha för närvarande inga administrativa organ för denna verksamhet. De äro mer än upptagna av de stora uppgifter, som på andra områden åvila dem, och jag vet att på flera håll är man inte särskilt glad åt att bli tvingad övertaga denna hushållningssällskapens tidigare verksamhet.

I det län, jag representerar, har en utvidgad verksamhet på hemhushållningens område ordnats på det sättet att en särskild nämnd tagit hand om hemvårdsverksamheten. I nämnden i fråga väljer hushållningssällskapet två ledamöter, landstinget två ledamöter och länsstyrelsen en ledamot. Sagda nämnd fungerar också såsom styrelse för landstingets ambulande yrkesskoleundervisning på det husliga området. Verksamheten understödes med statsmedel, som erhålles genom yrkesskoleöverstyrelsens förmedling.

Såsom jourhavande ledamot av nämnden fungerar hushållningssällskapets sekreterare, och kassaräkenskaperna föras under överinseende av kamreraren hos hushållningssällskapet. Landstinget har härigenom befriats från de ad-

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
ministrativa göromålen. Jag undrar om det inte kunde vara förenat med vissa fördelar, att på sätt här omnämnts ordna hemvårdsverksamheten även för framtiden. Att helt och hållet ställa hushållningssällskapen utanför tror jag inte är nyttigt.

Vad här har sagts om fiskevården i framtiden, om trädgårdsundervisningen och om den praktiska ungdomsverksamheten skall jag inte gå in på. Att avkoppla dessa verksamhetsområden från hushållningssällskapen tror jag inte vore att rekommendera.

När nu chefen för jordbruksdepartementet är närvarande, skall jag be att få fästa hans uppmärksamhet på en särskild fråga. I propositionen anför departementschefen — det är återgivet på s. 33 och 34 i utskottsutlåtandet — följande: »Till avlönande av täckdikningsförmän och till kostnader för extra arbetskraft för förmedling av täckdiknings- och gödselvårdsbidrag synas hushållningssällskapen icke böra erhålla statsbidrag för tid efter utgången av innevarande år.» Nu är det väl så att lantbruksnämnderna skola överta denna verksamhet den 1 juli 1948, och följaktligen skulle det således bli ett interregnum på ett halvt år. Jag vet inte hur pengar skola kunna ställas till förfogande för denna viktiga verksamhet under mellantiden. Täckdikningen är en av de allra viktigaste rationaliseringsåtgärderna, i vad det gäller den inre rationaliseringen. Vi ha på landsbygden en stab av arbetare som äro sysselsatta med täckdikningsgrävning, och skulle verksamheten till följd av brist på anslag icke kunna uppehållas, löper man säkert risk att arbetarna — liksom täckdikningsförmännen — söka sig arbete på annat håll. Vi veta att det för närvarande är mycket stor efterfrågan på arbetskraft från skilda områden. Jag tror därför att det skulle vara av betydelse att erforderliga medel ställdes till förfogande även för första halvåret 1948, varigenom hushållningssällskapen finge möjlighet att uppehålla täckdikningsverksamheten, tills lantbruksnämnderna kunna bli i tillfälle att övertaga densamma.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Jag skulle endast vilja säga ett par ord, närmast angående arbetsfördelningen mellan hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna. Reservanterna ha ju betonat, att efter lantbruksnämndernas tillkomst hushållningssällskapens karaktär kommer att helt förändras. Det är klart att här måste ske en förändring, som jag hoppas skall bli till det bättre. Den oro, som här kommer till synes inför denna åtgärd, tror jag är helt ogrundad. Jag tror att det ganska snart skall komma att visa sig, att inte minst hushållningssällskapen själva komma att uttala sin tacksamhet för att det blir en annan ordning på detta område.

Beträffande sammansättningen av hushållningssällskapen ha reservanterna uttalat sitt bekymmer för att landstingen skola välja en del av ledamöterna. Jag måste nu liksom i utskottet vid behandlingen av detta ärende säga, att enligt min mening är detta en åtgärd som kommer att hälsas med tillfredsställelse i vida kretsar, ty härigenom blir det möjligt inte minst för våra småbrukare att bli representerade i hushållningssällskapen och att där få göra sin stämma hörd. Man får väl tänka sig, att deras intresse därigenom skall sporras.

På sina håll ha hushållningssällskapen onekligen politiserats, det kan inte fördöljas. Om man inte var rättrogen politiker, hade man på sina håll ingen utsikt att komma in i hushållningssällskapet. Nu får jag säga att gudskelov har en förändring ägt rum, som säkerligen kommer att bli till det bättre.

När det sedan gäller lönerna, vill jag bara fråga, hur det skulle komma att se ut, om alla önskemål här i riksdagen i fråga om högre lönegradsplacering skulle tillgodoses. Var skulle det sluta? Det är inte så länge sedan vi här i

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

riksdagen fingo en ganska stark påminnelse om de konsekvenser som följa, när riksdagen tar sig före att ändra lönegradsplaceringen. Jag vill bara påminna om att när riksdagen 1945 flyttade upp lantbruksingenjörerna i en högre lönegrad än Kungl. Maj:t hade föreslagit, hade det sina återverkningar vid detta års riksdag, då det gällde lönegradsplaceringen för andra funktionärer.

Ja, herr talman, med hänsyn till de klarläggande anföranden, som ha hållits tidigare här, har jag ingen anledning att vidare yttra mig, utan jag slutar med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över herr statsrådet Skölds uttalande, att lantbrukshögskolans huvuduppgift är att utbilda lärare och att agronomerna väsentligen skulle betraktas som lärare. Jag har hyst den tron, att vår lantbrukshögskola var avsedd att meddela utbildning och bedriva vetenskaplig forskning och att överhuvudtaget föra jordbruket framåt på samma sätt som t. ex. skogshögskolan för skogsnäringen framåt och tekniska högskolan väsentligen bistår industrien. Jag trodde att verksamheten vid lantbrukshögskolan var ekonomiskt inriktad genom att den skulle utbilda driftsekonomer på det betydelsefulla jordbruksområdet. Det måste väl vara att alltför snävt begränsa en högskolas uppgift, om den inskränkes till att enbart avse utbildning av lärare. Det måste ju finnas sådana som ägna sig åt försöksverksamhet och syssla med växtförädling och allt sådant, som för en näring framåt. Det måste såvitt jag kan förstå vara huvudmålet för en högskola att leda en sådan verksamhet.

Det är inte så säkert att högskolans adepter i levande livet syssla med undervisning. Det är ju å andra sidan inte uteslutet att t. ex. en jägmästare också kommer att syssla med undervisning. Vi ha jägmästare som undervisa vid våra skogsskolor och även vid skogshögskolan. Jag kan inte förstå vad det är för skillnad mellan t. ex. en jordbrukskonsulents arbete och en jägmästares. Båda syssla med undervisning, det är riktigt, men bådas verksamhet är av djupt ingripande ekonomisk art. Om en jägmästare stämplar ut skog felaktigt, blir det till skada för jordägaren och därmed för landet. Han är en dålig jägmästare, kan man säga. Likadant förhåller det sig med jordbrukskonsulenten. Om han upprättar en växtodlingsplan, som är dålig och som jordbrukaren följer, blir det till skada för jordbrukaren och landet. Det är ett stort ekonomiskt ansvar, som både jägmästaren och konsulenten ha. Även om man betraktar verksamheten såsom undervisning, är det i realiteten ett arbete av djupt ingripande ekonomisk art i samhället. Samma är förhållandet beträffande en konsulent som sysslar med husdjursskötsel. Han skall ge råd. Reser han till en auktion för att köpa en tjur, måste han ha noggrann kännedom om komaterialet, som tjuren är avsedd för. Det rör sig kanske om värden på 5 000, 10 000 kronor, och det beror på konsulentens skicklighet om köpet blir gott. Men om det skall betraktas som undervisning eller som ett handlande under ekonomiskt ansvar, kan man ha delade meningar om. För min del måste jag säga, att det är ett ekonomiskt handlande under stort ansvar, och därför äro dessa befattningar betydelsefulla. Från lärare skilja de sig också därigenom, att lärare undervisa ungdomar, som först efter många år kunna komma underfund med om de fått en god eller felaktig undervisning, men konsulenten säger till jordbrukaren: »Gör så, använd den sorten, använd den växtföljden, så blir det bra.» Och jordbrukaren kan efter ett eller ett par år avgöra, om det var ett gott eller dåligt råd, och därefter bedömer han också konsulentens skicklighet.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Jag vill betona, att detta arbete är av mycket stor ekonomisk räckvidd. Jag måste således hävda, att det är felaktigt att betrakta jordbrukskonsulenternas verksamhet enbart som en lärarverksamhet. Den är åtminstone i lika hög grad som den verksamhet, som en driftsjägmästare eller medhjälpare till denne bedriver, att betrakta som en självständig ekonomisk verksamhet. Och jag måste säga, att när vi skola få agronomer i lantbruksnämnderna, kan det inte vara fråga enbart om kunnsighet som lärare utan om kunnsighet i jordbruksekonomiska ting, och med hänsyn till det därmed förenade ansvaret bör löneställningen bestämmas. Jag måste sålunda säga att det är att alltför snävt karakterisera såväl agronomernas som våra lantbrukshögskolors verksamhet, om man betraktar dem såsom väsentligen avseende utbildning av lärare åt jordbruket.

Herr Heiding: Herr talman! Jag har närmast begärt ordet med anledning av herr statsrådets uttalanden på ett par punkter.

Vad beträffar den eventuella överflyttningen av hemkonsulenternas verksamhet framhöll statsrådet, att inte alla hem på landsbygden äro jordbrukarhem och att det därför kunde vara tänkbart att göra denna överflyttning. Men i det förslag till kungörelse med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation, som fogats till propositionen, står det i 2 § följande: »En var kommunalt röstberättigad äger efter anmälan, som är åtföljd av ledamotsavgift, vinna inträde såsom ledamot i det hushållningssällskap, inom vars område han är mantalsskriven.» I hushållningssällskapen skulle således även andra än jordbrukare kunna bli medlemmar, och det betyder väl att det skall bli en utvidgning av verksamheten och ett större medlemsantal, och därför är det berättigat att hemkonsulenterna få stanna kvar hos hushållningssällskapen.

I fråga om den praktiska ungdomsverksamheten gjorde herr statsrådet gällande, att det kunde bli en byråkratisering, om verksamheten skulle överföras till hushållningssällskapen, eftersom äldre personer i så fall skulle få ta hand om densamma. Jag förstår inte det uttalandet, ty det är väl meningen, att en ungdomskonsulent efter några års tjänstgöring skall kunna bli konsulent och undan för undan stiga i graderna. Herr Krügel framhöll, att det var bra med den där trappstegen från lärare till konsulent och vidare till sekreterare och lantbruksdirektör. Jag antar att ungdomskonsulenten inte hela livet kvarstår som ungdomskonsulent. För övrigt ligger det väl så till att ungdomskonsulenterna även sedan de blivit äldre kunna vara dugliga. Det är många som kunna ta ungdomen på rätt sätt och göra mycket stor nytta, även sedan de blivit äldre. Jag tror därför inte att man skall behöva befara, att det i detta fall skulle bli en alltför hög grad av byråkratisering.

Herr Bror Nilsson har redan bemött herr statsrådets uttalande i fråga om agronomernas utbildning, och jag behöver därför inte uppehålla mig vid den saken. Det bör vara berättigat med en uppflyttning av dem till 24 lönegraden såsom här har framhållits. Egnahemsdirektörerna, som hittills ha stått i 23 lönegraden, bli uppflyttade till 29 lönegraden. Det blir visserligen en förändring i deras arbetsuppgifter. Såsom lantbruksdirektörer få de en mycket mer krävande befattning än som egnahemsdirektör, men nog tycker jag att det är ett mycket stort steg från 23 till 29 lönegraden och att man kanske inte hade behövt gå så fort fram på den vägen.

Herr statsrådet framhöll, att det inte var den minsta anledning att flytta upp sekreterarna i lönehänseende, sedan vi nu ha beslutat om att den inre rationaliseringen skall överflyttas från hushållningssällskapen till lantbruksnämnderna. Statsrådet har drivit den linjen, men vi hade önskat, att vi fått

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

ha kvar den inre rationaliseringen inom hushållningssällskapen. Det har emellertid framhållits, att hushållningssällskapen i alla fall skulle få tillräckligt mycket att göra och att sekreterarna inte skulle bli utan arbete. Det är tydligt att det inte kan vara rimligt att sätta sekreterarna lägre än lantbruksdirektörerna. När båda dessa organ skola sortera under lantbruksstyrelsen, böra arbetsuppgifterna kunna fördelas på ett sådant sätt att både sekreterare och lantbruksdirektörer bli fullt sysselsatta.

Jag skall i detta sammanhang, när jag är inne på frågan om sekreterare och lantbruksdirektörer, be att få bemöta herr Anderberg. Han sade att en sekreterare skulle kunna befordras till lantbruksdirektör och att det skulle vara lämpligt att ha en sådan ordning. Jag tycker att det är olämpligt att sätta hushållningssällskapen i en sämre ställning än lantbruksnämnderna. Sällskapen ha i alla fall haft så stor betydelse för det svenska jordbruket, att jag anser att det är orättmätigt att försätta dem i en sämre ställning, vilket markeras av att sekreterarna skola få en lägre löneställning. Det är klart att det går att göra på det sättet, och det blir väl så som herr Anderberg sade, men jag kan inte tycka att det är tilltalande.

Herr Krügel framhöll, att det förekommit att endast tre eller fyra haft hand om beslutanderätten i hushållningssällskapets förvaltningsutskott. Det uttalandet finner jag egendomligt, ty när det är elva i förvaltningsutskottet, kunna väl inte tre eller fyra besluta. I så fall ha de väl varit mycket duktiga personer. Jag vet ju inte hur det är ordnat i det hushållningssällskap, som finns i herr Krügels hemlän, men jag kan inte tänka mig annat än att de övriga i förvaltningsutskottet haft något att säga till om.

När det gäller medlemsavgifterna befarar jag, att det inte blir det medlemsantal, som man har räknat med. Jag är mycket rädd för att medlemsantalet kommer att sjunka trots att man här har talat om att det skulle bli en större anslutning genom att även andra än jordbrukare skulle kunna bli medlemmar. När hushållningssällskapen endast skola utse fyra ledamöter i förvaltningsutskotten är jag rädd för att jordbrukarnas intresse kommer att slappna och medlemsantalet till följd därav kommer att sjunka. Det är tråkigt om så skulle bli fallet, och jag hoppas att jag inte blir sannspädd, men jag tror nästan att det kommer att gå den vägen. Men man får väl trösta sig med att när landstinget skall utse fyra ledamöter i förvaltningsutskottet, skall väl landstinget också lämna bidrag till hushållningssällskapets verksamhet i större omfattning än vad det nu gör. Visserligen ha våra landsting beviljat rätt avsevärda belopp till hushållningssällskapen, och dessa ha varit tacksamma för de anslag, som de fått från landstingen, men om de belopp som inflyta i form av medlemsavgifter komma att uppgå till lägre belopp än man räknat med, hoppas jag att landstingen komma att satsa de pengar, som komma att erfordras för att sällskapen skola kunna fullgöra sin verksamhet. Skola landstingen välja halva förvaltningsutskottet, böra de också visa sin välvilja gentemot sällskapen och bevilja större belopp än vad de hittills gjort. De få ta konsekvenserna: skola de vara med om att besluta, skola de också lämna större bidrag.

Till slut vill jag bara säga ett par ord till herr Alfred Andersson. Han sade att han hoppas att det nu skulle bli en förändring till det bättre. Jag vet inte om han ansåg att sällskapen äro dåligt skötta eller att förvaltningsutskotten nu skola få den sammansättning, som han önskade eller att förvaltningsutskotten inte hittills fungerat på ett tillfredsställande sätt. Det skulle vara intressant att veta vad han syftade på. Han gjorde gällande, att förvaltningsutskottens sammansättning varit olämplig och att det varit omöjligt för en del personer att komma med i förvaltningsutskotten. Jag erkänner att fel kunna ha

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
 begåtts på den punkten, men jag undrar om det blir bättre sammansättning nu än det varit förut. Jag vill därför framställa den frågan till herr Andersson, vad han avsåg med uttalandet, att det skulle bli en förändring till det bättre.

Herr **Krügel** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Det var ett par inlägg från herr Heidings sida, som jag gärna vill bemöta.

Herr Heiding talade om lönesättningen för konsulenterna och framhöll, att dessa bort placeras i 24 lönegraden. Det undföll mig nyss, att jag hade vissa sympatier i den riktningen. Jag uttryckte mig närmare bestämt så, att man kan diskutera den saken. Men när herr Heiding såsom bevis för riktigheten av sin uppfattning anför, att egnahemsdirektörerna i detta sammanhang uppflyttas från 23 till 29 lönegraden, bygger han enligt min åsikt på en mycket osäker grund. Jag utgår nämligen från att det icke alls är meningen att generellt upphöja egnahemsdirektörerna till lantbruksdirektörer. Med all respekt för egnahemsdirektörerna tillåter jag mig säga, att jag i varje fall känner sådana som jag för min del inte alls skulle anse lämpliga för uppgiften såsom lantbruksdirektörer. Och jag kan icke heller tänka mig, att någon annan skulle kunna tillägna sig uppfattningen, att de äro lämpliga. Man får nog inte bedöma denna fråga på det summariska sätt som herr Heiding gjorde.

Hushållningssällskapens sekreterare böra, sade herr Heiding, icke sättas lägre i löneavseende än lantbruksdirektörerna. Även därom kan man naturligtvis resonera. Olika synpunkter kunna anläggas, men jag tror att den motivering, som jag nyss anförde, täcker ett ställningstagande till förmån för placering av direktörerna i en högre lönegrad än sekreterarna. Jag hänvisade till de maktpåliggande uppdrag, som komma att åvila lantbruksdirektörerna, och de svårigheter att bemästra sina uppgifter, som de utan tvivel få att kämpa med. Hushållningssällskapens sekreterare ha säkert mycket viktiga uppgifter att fylla, men jag är övertygad om att ingen, som närmare granskar frågan och jämför dessa sysslor med varandra, skall komma till den uppfattningen, att de äro jämbördiga.

Vidare ondgjorde sig herr Heiding över att jag sagt, att på sina håll några ledamöter av förvaltningsutskotten helt ha tagit hand om ledningen. Ja, herr Heiding, det är faktiskt på detta sätt, utom i län där bondeförbundet har besatt alla platserna i förvaltningsutskottet, ty där gissar jag att ledamöterna ha del i ansvaret i förhållande till den elftedel de besitta i rösthänseende. Jag kan dock inte frångå, att på många håll har utövats ett inflytande av en liten klick, vilket icke bort utövas.

Vidare sade herr Heiding, att intresset på jordbrukarhåll torde slappna, om landstingen skola få deltaga i valet av förvaltningsutskottens ledamöter. Men när herr Heiding, att det inte finns personer inom landstingen, som äro lika intresserade för jordbruket som hushållningssällskapens medlemmar? Jag förutsätter, att det finns ledamöter i landstingen, som samtidigt äro medlemmar av respektive hushållningssällskap, och de ha väl inte olika inställning, beroende på vilken sammankomst de deltaga i eller vilken lokal de befinna sig i. Och jag tänker mig att landstingen . . .

Talaren avbröts här av herr talmannen, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr talmannen lämnade härefter ordet till herr **Elofsson, Gustaf**, som ytttrade: Herr talman! Det är ganska vidlyftiga förändringar som vidtagits i samband med denna omorganisation av hushållningssällskapen, och här ha uttalats starka farhågor beträffande verkningarna av de föreslagna ändringarna.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Herr Andersson i Bussjö kände sig mycket tillfredsställd över det nya förslaget. Han sade, att det inom vissa hushållningssällskap har förekommit exempel på politisering. Jag vet inte, vilka sällskap han syftar på. Det kan ju hända, att herr Andersson i Bussjö tänker på det sällskap, som han själv tillhör. Men jag undrar i alla fall, om den fara för politisering, som han talar om, kan utestängas genom den här föreslagna reformen. Det är nämligen så, att val av lantbruksombud enligt förslaget skall ske proportionellt, men landstingen skola tillsätta ledamöter av förvaltningsutskotten genom majoritetsval. Då är väl faran för en politisering lika stor, herr Andersson, som den hittills har varit.

Herr Andersson säger vidare, att småbrukarna genom denna reform skulle få större möjlighet att bli representerade i hushållningssällskapen. Men då får man nog sänka avgifterna, herr Andersson, ty annars tror jag inte att småbrukarna i någon större utsträckning komma att ansluta sig till hushållningssällskapen. Som det varit hitintills ha de nämligen uttryckt missnöje över att de skola betala en årsavgift av 3 kronor, men enligt det nya förslaget skall ju årsavgiften höjas till 4 kronor. Jag förmodar därför, att anslutningen från småbrukarnas sida kan komma att bli mindre än den hittills har varit.

Jag kan icke heller instämma i att hushållningssällskapens sekreterare böra placeras i sämre löneställning än lantbruksdirektörerna. Om man tänker på vad dessa sekreterare ha utfört inom hushållningssällskapen, så får man väl ändå säga, att det är en dålig belöning att i samband med hushållningssällskapens omorganisation ge dem sämre löneställning än lantbruksdirektörerna. Det hade säkerligen varit större anledning till tillfredsställelse, om man kunnat uppflytta hushållningssällskapens sekreterare i A 29, alltså samma lönegrad som man har beslutat för lantbruksdirektörerna och även jordbrukskonsulenterna böra flyttas upp i högre lönegrad.

Jag skall inte, herr talman, förlänga debatten genom att ytterligare ventilera olika spörsmål — det har ju redan förekommit en omfattande diskussion — utan skall sluta med att yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. beträffande avsnittet under rubriken »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation» avgivna, med B 1) betecknade reservationen.

Fru Svenson: Herr talman! Hemkonsulenterna äro för hemmen och hemarbetet — jag tänker då särskilt på landsbygdshemmen — av mycket stor betydelse. De bedriva en kurs- och upplysningsverksamhet av stora mått.

I samband med tillkomsten av denna konsulentverksamhet skapades under hushållningssällskapen en hemarbetsnämnd, där kvinnorna själva äro medlemmar. Jag vill passa på tillfället att säga, att det visst inte bara är kvinnor från jordbrukarhemmen, som äro representerade i denna nämnd. Jag tror, att hemarbetsnämnder finnas i varje län. Hushållningssällskapens sekreterare äro liksom hemkonsulenterna självskrivna ledamöter i dessa nämnder. Där planlägges hemkonsulenternas arbete, och nämndens förslag går sedan till sällskapets förvaltningsutskott, som i plenum fattar beslut rörande programmet för verksamheten.

I de olika kommunerna, såväl i städerna som på landsbygden, finnas hushållsnämnder, och genom dessas medverkan kan konsulentverksamheten bedrivas i nära samarbete med hemmen och kvinnorna.

Genom den nu tilltänkta förändringen förefaller det mig som om hela denna upplysningsverksamhet och organisation skulle riskera att rivras ned. Någonting sådant skulle enligt min mening vara mycket olyckligt. Jag anser, att hemkonsulentverksamheten allt fortfarande bör förläggas under hushållningssällskapen.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Hushållningssällskapens betydelse för hemmen är för övrigt av sådan art, att det är min förhoppning att vi med det snaraste skola få också kvinnliga representanter i sällskapens förvaltningsutskott.

Herr Karlsson, Gottfrid: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att yttra mig om en detalj i det stora ärende, som här föreligger till behandling, den detalj nämligen, som även berörts av den näst föregående ärade talarinnan.

Utskottet säger i sin motivering: »Vad åter angår hemkonsulentverksamheten har, såsom erinrats i propositionen, frågan om denna verksamhet i viss mån kommit i ett nytt läge efter det densamma behandlades av riksdagen år 1944, i det att förslag numera framlagts om att denna verksamhet skall samordnas med den verksamhet av samma slag, som landstingen bedriva, och i sin helhet övertagas av landstingen.» Utskottet vill emellertid icke redan nu, heter det i fortsättningen, taga definitiv ställning för eller mot ett överförande av sällskapens hemkonsulentverksamhet till landstingen.

I det län, som jag representerar, bedrivs icke från landstingets sida någon verksamhet av detta slag, och om denna hemkonsulentverksamhet i sin helhet skulle överföras till landstingen, bleve vi nödsakade att från början organisera upp denna verksamhet. I det landstings förvaltningsutskott, vilket jag tillhör, anse vi oss ha händerna fulla med arbetsuppgifter utan att få oss ålagt att också handhava hemkonsulentverksamheten. Landstingens förnämsta uppgift är ju den sjukvårdande verksamheten, och den uppgiften ställer allt större och större anspråk på landstingens olika organ. Detta gör att vi i Östergötlands läns landsting icke vilja övertaga denna hemkonsulentverksamhet. Jag har under hand talat med flera kolleger här i kammaren, som sitta i de ledande organen inom olika landsting, och de ha gett uttryck åt samma uppfattning.

Det är visserligen sant, att frågan icke står på dagordningen i den mening, att det nu gäller att definitivt taga ställning till hur denna verksamhet skall organiseras. Men då frågan har berörts dels i propositionen och dels i utskottsutlåtandet på sätt, som jag nyss antytt, och även förts på tal under debatten här i kammaren, har jag ansett det vara angeläget att vid detta tillfälle ge uttryck åt den uppfattningen, att vi från landstingets sida i varje fall i mitt län icke önska, att denna verksamhet överflyttas till landstingen.

Det är endast denna uppfattning, herr talman, som jag här har velat ge uttryck åt.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord i denna fråga, innan kammaren går att fatta beslut.

Hushållningssällskapen räkna ju en mer än hundraårig tillvaro och ha under sin verksamhet säkerligen betytt åtskilligt för jordbruket och dess framåtskridande, liksom även för jordbrukets binärningar, hemslöjd o. s. v. Hushållningssällskapen ha även med stort intresse ägnat sig åt upplysningsverksamheten på jordbrukets område.

Riksdagen går nu att fatta ett beslut, som i mycket stor utsträckning kommer att betyda en omdaning av hushållningssällskapen. Deras verksamhet och uppgifter bli andra än de tidigare ha varit, och i viss mån förlora hushållningssällskapen den frihet, som de hittills haft. Hushållningssällskapen ha varit och äro fria sammanslutningar av jordbrukets utövare, men även av andra medborgare, som önska främja sällskapens verksamhet. Nu skall en avsevärd förändring genomföras. Man kan icke komma ifrån att hushållningssällskapen genom det nu föreliggande förslaget i ganska stor utsträckning byråkratiseras — eller centraldirigeras, som man nu älskar att kalla det. De

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

förlora ju inte helt sin frihet, men när det gäller utseende av ordförande i sällskapen och vissa ledamöter av förvaltningsutskotten frångår man den princip, som demokratin i vårt land på olika områden hittills har kämpat för. Hur har det icke varit till exempel när det gällt utseende av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar? De demokratiska krafterna kämpade länge för att nå sitt mål. Man ansåg, att dessa församlingar själva voro så pass myndiga, att de borde ha rätt att utse sina talmän. Och hur var det i fråga om landstingens ordförande? Demokratien här i landet kämpade länge för att landstingen skulle få rätt att själva utse sina ordförande. Nu är läget helt annorlunda. En kretsgång har fullbordats. Sedan demokratin erövat den politiska makten, vill man utsträcka denna makt även inom förvaltningen. Jag anser sålunda, att det nu föreliggande förslaget inte står i full överensstämmelse med verklig demokrati.

Nu säger man, att det här gäller en medelsförvaltning av betydande omfattning och för övrigt så stora statliga uppgifter, att man icke kan anförtro detta åt fria sammanslutningar och organ. Men i samband med att lantbruksnämnderna inrättades hänförde man, synes det mig, det väsentliga av vad staten behöver dirigera till dessa nämnder. Men även i det avseendet anser jag att man gått alldeles för långt, längre än som varit nödvändigt med hänsyn till statens intressen. Den inre organisationen, främjandet av jordbrukets utveckling, driftsrationaliseringen och likställda områden kunde man fortfarande ha låtit hushållningssällskapen handhava. Då riksdagens beslut blev ett annat, har man givetvis fått böja sig, men det borde därför icke ha varit nödvändigt att organisera hushållningssällskapens förvaltningsutskott på det sätt som nu föreslagits och säkerligen kommer att beslutas.

Jag förvånade mig särskilt över herr Krügel's yttrande. Han ansåg att det icke skulle inverka på hushållningssällskapens och deras förvaltningsutskotts arbete, om ledamöterna i hushållningssällskapens verkställande organ, förvaltningsutskottet, utsåges av andra än hushållningssällskapen själva. Herr Krügel är väl efter vad jag hört verksam i någon viss tjänstemannaorganisation, som har vissa mera allmänna intressen att tillgodose, och jag skulle vilja ställa frågan om han såsom medlem av en sådan organisation skulle önska, att dess styrelse skulle utses av andra organ än den egna sammanslutningen. Det skulle i högsta grad förvåna mig, om så vore fallet.

Nu hoppas ju herr Krügel, att verksamheten inom hushållningssällskapen alltfört skall bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Ja, jag vill hoppas det samma, men icke är organisationen sådan att den tillgodoser demokratiens anspråk, ej heller sådan att medlemmarna i hushållningssällskapen kunna i tillbörlig grad bli företrädare i förvaltningsutskotten. Jag är vän av demokrati, och jag är tillfredsställd med att möjligheterna vidgats att kunna få en större anslutning till hushållningssällskapen, att, såsom det heter, »envar kommunalt röstberättigad skall äga inträda såsom ledamot i hushållningssällskap», men jag sätter i fråga, huruvida det blir så stort intresse för jordbruksbefolkningen att ansluta sig till hushållningssällskapen som man här har förutsatt. Jag tror man skall finna, att hushållningssällskapen såsom fria sammanslutningar icke komma att kunna göra sig gällande i den utsträckning som är önskvärd utan att deras verksamhet till stor del kommer att dirigeras uppifrån. Men det har väl ändå inte varit meningen, att man här skulle åstadkomma en halvstatlig organisation, utan meningen har väl varit att bibehålla sällskapen som fria sammanslutningar, som i samarbete med vissa statliga organ skulle fortsätta den verksamhet till jordbrukets gagn, som de hittills bedrivit. Nu säges visserligen, att Kungl. Maj:t ju endast utser ordföranden. Men de två självskrivna ledamöterna torde också delvis lyda under Kungl. Maj:t, åtminstone

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
lantbruksdirektören, som är utsedd av Konungen, och kanske även sekreteraren anser sig böra lystra åt det hållet, innan han intar sina ståndpunkter. Sedan kan man ju inte säga att de fyra ledamöter av utskottet, som väljas av landstinget, äro lika obundna och ha samma ställning som de fyra, som väljas av hushållningssällskapet självt. Redan det att de äro valda av ett annat organ säger ju sitt. De kanske anse sig i viss mån böra företräda andra intressen än de som företrädas av de av sällskapet valda ledamöterna. Det hade rent av varit bättre att göra en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan landsting och hushållningssällskap, så att sådana, som mera höra till landstingen, hade hänförts dit, och att den fria verksamhet, som bör tillkomma hushållningssällskapen, alltfört hade fått tillkomma dem.

Jag sätter i fråga, huruvida det inte, om man nu snärjer hushållningssällskapen alltför mycket i statens tvångströja, kommer att uppstå fria jordbrukarsammanslutningar, som i den utsträckning det är möjligt söka att lösa vissa av jordbrukets angelägenheter vid sidan av de statliga organen. Men det är väl inte det man vill nå. Vi ha ju redan nu i många län, jag förmodar nästan alla, fria sammanslutningar inom jordbrukets område vid sidan av hushållningssällskapen, såsom lantmannaklubbar, lantbruksföreningar m. fl. Inom dessa anser man, att hushållningssällskapen redan i alltför hög grad äro beroende av Kungl. Maj:t och att det fria initiativet inte där kan komma till sin rätt såsom det borde. Man har anledning att hysa farhågor för att utvecklingen kommer att gå i denna riktning än mera i framtiden. Men det är inte enbart en sådan utveckling vi eftersträva, utan vi böra söka förena alla goda krafter, som vilja arbeta för det mål hushållningssällskapen ha för ögonen, i en strävan att göra det möjligt för sällskapen att samarbeta både med de fria institutionerna och med de statliga organen. Jag anser att demokratien, jag kallar den så, borde haft möjlighet att finna en lösning i denna riktning. Och jag har vid detta tillfälle velat uttala denna mening.

Vad det föreliggande förslaget beträffar, får man naturligtvis biträda det. När det gäller hushållningssällskapens arbetsuppgifter har ju riksdagen redan genom det beslut, som riksdagen fattade, då förslaget om jordbruksorganisationen antogs, angivit sin ståndpunkt, och vi ha alltså att här inskränka oss till de frågor, som beröras i föreliggande förslag. Jag kan därvidlag i stort ansluta mig till de synpunkter, som framförts av herr Heiding. Jag vill dock beträffande jordbrukskonsulenterna säga, att det hade varit önskvärt, att utskottet hade kunnat placera dem i 24 lönegraden. Det är nödvändigt att man på dessa poster har tillräckligt kvalificerade krafter. Dessa konsulenter ha viktiga och mångsidiga arbetsuppgifter.

Jag vill på denna punkt uttala min anslutning till den av herr Mannerskantz m. fl. avgivna reservationen.

Beträffande hemkonsulenternas verksamhet vill jag uttala samma synpunkter, som här ha framförts av fru Gärda Svenson.

Beträffande de övriga punkterna ansluter jag mig till de reservationer, som avgivits av herr Tjällgren m. fl.

Häri instämde herrar *Löfvander, Lodenius, Gustavson, Hallagård* och *Ivar Persson*.

Herr Tjällgren: Herr talman! Jag måste uttala mitt beklagande över att jag inte har varit i tillfälle att närvara i kammaren under hela den tid, som debatten i detta ärende pågått, och ännu mindre haft tillfälle att begära ordet för att göra något uttalande. Jag begär nu emellertid, herr talman, inte ordet för att i denna sena stund av debatten hålla något längre anförande, utan endast för att understryka några synpunkter, som jag anser det vara av vikt

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

att få antecknade till protokollet. Min inställning till denna fråga framgår ju för övrigt tydligt av de reservationer, för vilka jag står antecknad i utskottets utlåtande.

Jag kan omöjligen förstå meningen med och riktigheten av att landstingen skola utse vissa ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Såvitt jag kan förstå måste det vara en felaktig princip. Landstingen ha ju enligt landstingslagen helt andra uppgifter. De ha ju hand om sjukvård och undervisning etc., men det kan inte vara någon god princip, att de sedan också skola få till uppgift att välja ledamöter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. En synnerligen egendomlig företeelse är det väl också, att de ledamöter, som landstingen skola välja i hushållningssällskapens förvaltningsutskott, inte ens behöva vara ledamöter i hushållningssällskapet.

Herr Andersson i Bussjö nämnde, att det hade förekommit politik inom vissa hushållningssällskap. Jag vet inte hur det är med den saken i t. ex. Anderssons hemlän. Kanhända har det varit så, men jag kan inte anta annat än att denna olägenhet inte blir mindre, om landstinget skall deltaga i tillsättandet av ledamöter i hushållningssällskapets förvaltningsutskott, ty landstinget är ju, som vi alla veta, en institution, som utses efter politiska grunder.

Jag skulle i detta sammanhang vilja uttala en förhoppning, att det uttalande, som departementschefen gjort i propositionen på denna punkt och som återfinnes på s. 18 i utskottsutlåtandet, skall komma att gå i uppfyllelse och respekteras. Departementschefen säger där: »Man torde kunna utgå från att landstingen vid val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott söka att liksom vid andra liknande val inom landstingen tillgodose olika meningsriktningar.» Detta är ett mycket viktigt uttalande, och jag hoppas, att det kommer att respekteras. Jag tänker då närmast på de landsting, där ett enda parti har absolut majoritet.

Herr Krügel nämnde, att i ett hushållningssällskap som han kände till, var en fyra, fem personer, som bestämde allting. Dessa voro tongivande i alla frågor, och de andra följde bara med. Men detta kan väl inte utgöra något bevis för att själva organisationen är felaktig. Det måste väl i detta fall vara fel på de personer, som sitta såsom ledamöter och bara gå med på vad en fyra, fem andra säga.

Herr Andersson i Bussjö hoppades, att det, sedan denna organisation blivit genomförd, skulle bli möjligt för småbrukare att komma med i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Jag vet nu inte hur det är i Malmöhus län, där min vän herr Andersson i Bussjö hör hemma, men i de norrländska länen sitta vi småbrukare i hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Jag kan ju tala om för herr Andersson, att jag själv sedan många år sitter i förvaltningsutskottet, ja, till och med har äran att vara dess vice ordförande, och min vän herr Näslund i Åsele, som också är småbrukare, har i många år suttit i sitt hemlans förvaltningsutskott. Detta påstående från herr Anderssons sida tror jag därför inte är så mycket att fästa sig vid.

Det skulle, herr talman, vara mycket att tillägga i denna fråga, men då jag är förekommen i mångt och mycket på grund av att jag, såsom jag nämnde, inte varit i tillfälle att vara närvarande hela tiden under den pågående debatten, skall jag nöja mig med vad jag här sagt för denna gång.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Herr Heiding ställde en direkt fråga till mig, varpå jag grundade mitt uttalande att den förändring, som nu skulle inträda, skulle bli en förändring till det bättre. Jag vill till herr Heiding säga, att jag gör det av två skäl. För det första anser jag det vara en mycket

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)
stor förändring till det bättre, att landstingen nu få utse fyra av förvaltningsutskottets ledamöter. Det blir alltså på detta sätt en mera allsidig sammansättning av utskottet. För det andra avlastar man härigenom en del av arbetsbördan från hushållningssällskapen och lägger den på lantbruksnämnderna. Hushållningssällskapen komma ändå att få händerna fulla av arbete. De ha framför sig ett mycket vidsträckt arbetsfält, särskilt vad gäller undervisnings- och upplysningsverksamheten, och när jag tänker på det beslut, som riksdagen för några dagar sedan fattade angående jordbrukets rationalisering, blir jag ytterligare stärkt i min uppfattning, att det beslut, som nu kommer att fattas, innebär en förändring till det bättre.

När herr Elofsson vill göra gällande, att hushållningssällskapen komma att politiseras i högre grad än vad som nu är fallet efter det beslut som riksdagen nu kommer att fatta, om vi få majoritetsval inom landstingen, skulle jag vilja säga, att dessa farhågor äro fullständigt ogrundade. Det har aldrig i det landsting, som jag tillhör, förekommit någonting sådant. Vi ha alltid broderligt delat upp uppdragen enligt styrkeförhållanden, och så kommer det säkerligen att gå till även i fortsättningen.

Herr Tjällgren vände sig också till mig. Jag hörde inte riktigt vad han sade, ty man har ju så svårt att höra herr Tjällgren, om man inte står alldeles inpå honom, men jag tyckte att han nämnde någonting om att småbrukarna i varje fall inte i hans län varit undanträngda. Nej, tacka för det! I Norrland finns det ju inga andra jordbrukare än småbrukare, även om de äro generade för titeln, men i det län, som jag tillhör är det annorlunda. Det är det jag har syftat på, när jag här har talat om politiseringen av hushållningssällskapen och den förändring till det bättre som kommer att inträda i och med detta beslut.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets uttalanden i nu föredragna del samt vidare därpå att utskottets uttalanden skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Tjällgren m. fl. beträffande förevarande avdelning anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets uttalanden under avdelningen Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation.

Herr **Mannerskantz**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som under detta avsnitt är betecknad med 2).

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1) under förevarande avsnitt.

Herr **Anderberg**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på utskottets uttalanden i nu ifrågavarande del yrkats 1:o) att desamma skulle godkännas; 2:o) av herr *Tjällgren*, att utskottets uttalanden skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av honom m. fl. beträffande förevarande avdelning avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Mannerskantz*, att kamraren skulle godkänna utskottets uttalanden med den ändring, som påyrkats i den av honom m. fl. beträffande samma avdelning anförda reservationen.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets uttalanden vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Tjällgrens* yrkande.

Herr *Mannerskantz* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående särskilda utskottets uttalanden i utlåtande nr 6 under avdelningen »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation» antager bifall till herr *Tjällgrens* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Mannerskantz* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner särskilda utskottets uttalanden i utlåtande nr 6 under avdelningen »Allmänna grunder för hushållningssällskapens organisation», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas utskottets uttalanden med den ändring, som förordats i den av herr *Mannerskantz* m. fl. beträffande denna avdelning anförda reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—84.

Nej—35.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Utskottets uttalanden under avdelningen Befattningar hos hushållningssällskapen.

Herr *Mannerskantz*: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig under detta avsnitt avgivna reservationen nr 2).

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1) under detta avsnitt.

Herr **Sundelin**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den under detta avsnitt avgivna reservationen nr 3).

Herr **Anderberg**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att utskottets uttalanden skulle godkännas i nu förevarande del; 2:o), av herr *Tjällgren*, att ifrågavarande uttalanden skulle godkännas med de ändringar, som påyrkats i den av honom m. fl. beträffande ifrågavarande avdelning anförda reservationen; 3:o), av herr *Mannerskantz*, att kammaren skulle godkänna utskottets uttalanden med de ändringar, som förordats i den av honom m. fl. beträffande nämnda avdelning avgivna reservationen; samt 4:o), av herr *Sundelin*, att utskottets uttalanden skulle godkännas med de ändringar, som föreslagits i den av honom och herr *Svensson* i Ljungskile beträffande samma avdelning anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets uttalanden vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställen, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Mannerskantz* yrkande.

Herr *Sundelin* åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll. Med anledning härav upptog herr talmannen vardera av de båda återstående yrkandena med hemställen, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den sålunda begärda, närmast före huvudvoteringen infallande omröstningen (första förvoteringen); och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Tjällgrens* yrkande.

Herr *Sundelin* begärde likväl votering jämväl om innehållet i denna kontraposition, på grund varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes för den andra förvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående särskilda utskottets uttalanden i utlåtande nr 6 under avdelningen »Befattningar hos hushållningssällskapen» antager bifall till herr *Tjällgrens* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i förstnämnda votering antagits bifall till herr *Sundelins* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. omorganisation av hushållningssällskapen m. m. (Forts.)

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för den första förvotering-
en en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående särskilda utskottets uttalanden i utlåtande nr 6 under avdelningen »Befattningar hos hushållningssällskapen» antager bifall till herr Mannerskantz yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Tjällgrens yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Slutligen uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner särskilda utskottets uttalanden i utlåtande nr 6 under avdelningen »Befattningar hos hushållningssällskapen», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas utskottets uttalanden med de ändringar, som påyrkats i den av herr Tjällgren m. fl. beträffande denna avdelning anförda reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Utskottets uttalande under avdelningen Statsanslag till hushållningssällskapen.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Bifölls, i vad den ej kunde anses besvarad genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 31, i anledning av väckta motioner om rätt för av kommun valt ombud för de skattskyldiga att deltaga i förhandsgranskning av deklARATIONER; och nr 41, i anledning av väckt motion om utredning rörande sjöfolkets beskattning och utskyldsbetalning.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av väckta motioner om viss ändring i gällande skattebestämmelser beträffande livränta från ränte- och kapitalförsäkringsanstalt. *Ang. beskattningen av livränta.*

Ang. beskattningen av livränta. (Forts.)

I två inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motioner, I: 145 av herrar *Löthner* och *Anderberg* samt II: 232 av herrar *Hermansson* och *Dickson*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till sådan ändring i gällande skattebestämmelser beträffande livränta från ränte- och kapitalförsäkringsanstalt, att i motionerna påvisade olägenheter bleve undanröjda.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 145 av herrar *Löthner* och *Anderberg* samt II: 232 av herrar *Hermansson* och *Dickson* om viss ändring i gällande skattebestämmelser beträffande livränta från ränte- och kapitalförsäkringsanstalt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Löthner: Herr talman! Jag ämnar inte framställa något yrkande i detta ärende, eftersom den utredning, vartill motionerna syfta, ändå enligt vad utskottsutlåtandet anger kommer till stånd, låt vara på en annan väg än motionärerna hade tänkt sig. Men jag vill begagna tillfället att i kammaren framhålla och särskilt understryka, hur missgynnade i beskattningsavseende livräntetagarna från dessa ränte- och kapitalförsäkringsanstalter äro i jämförelse med andra livräntetagare och hur hinderligt detta förhållande är för dessa anstalters verksamhet.

I själva verket föreligger här för både räntetagare och räntegivare en orättvisa i lagstiftningen som inte blir mindre därför att ingen numera synes kunna förklara hur den kommit till och, som jag hoppas, med det snaraste skall försvinna.

Jag har, herr talman, såsom jag sagt, intet yrkande, utan har endast velat göra dessa påpekanden, och jag hoppas att från Kungl. Maj:ts sida initiativ skall tagas för att snarast möjligt rätta till den påpekade oegentligheten i lagstiftningen.

I detta anförande instämde herr *Anderberg*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 65, i anledning av väckta motioner om utredning angående avskaffande av den fortlöpande kontrollen över städernas donationsjord, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman och i enlighet med den mening, som gjort sig gällande i talmanskonferensen, får jag tillkännagiva, att kamrarnas nästa arbetsplena komma att hållas om måndag, den 7 juli, då jordbruksutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område väntas föreligga till behandling. Bordläggningssplena hållas om lördag kl. 2 em. och, om så erfordras, tisdagen den 8 juli. Onsdagen den 9 juli hållas arbetsplena i vanlig ordning.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 452, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap;

nr 453, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken den 18 juli 1942 (nr 740), m. m.; samt

nr 454, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m., utom såvitt avser förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 241, i anledning av väckta motioner om dels utökning av antalet järnvägsfullmäktige, dels utredning rörande en kollegial styrelseorganisation vid statsbanorna; samt

nr 242, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om antalet hemvärnsofficers- och hemvärnsunderofficersbefattningar;

bankoutskottets memorial nr 51, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor;

jordbruksutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner;

särskilda utskottets memorial nr 7, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet; ävensom

budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.55 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 5 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 27, 28, 29 och 30 nästlidne juni.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andrén* för tiden den 7—den 16 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 329, till Konungen i anledning av riksdagens år 1946 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1945—den 30 juni 1946.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 374, i anledning av väckta motioner om åtgärder för förvärv för kronans räkning av nu återstående bruksåbohemman;

nr 375, i anledning av väckt motion om utredning och förslag rörande erforderliga åtgärder på den skogliga statistikens område;

nr 376, i anledning av väckt motion om översyn av gällande bestämmelser angående högre skoglig utbildning som kompetensvillkor för förvaltning av skogar i allmän ägo;

nr 377, i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna rörande kolonisationen på kronomark, m. m.; samt

nr 461, i anledning av väckta motioner om utredning angående avskaffande av den fortlöpande kontrollen över städernas donationsjord.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 463, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 241 och memorial nr 242, bankoutskottets memorial nr 51 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 67.

På framställning av herr talmannen beslöts att de båda återstående på föredragningslistan upptagna, endast en gång bordlagda ärendena skulle redan vid detta sammanträde företagas till avgörande.

Vid föredragning av särskilda utskottets memorial nr 7, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare bifölls vad deputerade i detta memorial hemställt.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande, ävensom i ämnet väckta motioner;

sammansatta konstitutions- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

statsutskottets utlåtanden:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneklassplacering av viss personal, som övergått i statens järnvägars tjänst vid statsförvärv av enskild järnväg, m. m.;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas m. m.; och

nr 246, i anledning av väckta motioner angående ersättning för skada, åstadkommen av person, som avvikit från anstalt m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 46, i anledning av väckta motioner angående vissa skattemässiga åtgärder till uppmuntrande av de breda folklagrens sparande;

nr 47, i anledning av väckta motioner angående beräkning av kommande års statsskatter efter dåvarande inkomsters realvärden i förhållande till visst basår;

nr 48, i anledning av väckt motion om rätt för kommun att anvisa medel till förstärkning av taxeringsnämndsordförandes arvode; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförhållandena för vissa befattningshavare vid universiteten;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- och pensionsförbättringar för präster m. m., såvitt angår under punkterna 3 och 4 gjorda framställningar;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid hushållningssällskapen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den Internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 fattade beslut, såvitt propositionen hänvisats till bankoutskottet; och

nr 56, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning i fråga om engångsunderstöd åt städerskan vid riksdagshuset Augusta Maria Andersson, född Nyman; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den Internationella arbetsorganisationens sjätte sjöfartskonferens år 1946 fattade beslut, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.;

nr 51, i anledning av en i första kammaren väckt motion, nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, såvitt motionen hänvisats till lagutskott; och

nr 52, i anledning av väckt motion angående viss ändring av bestämmelserna om änkepension i lagen om folkpensionering.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.